

ABSTRAKT

JYVÄSKYLÄ UNIVERSITET

HUMANISTISKA FAKULTETEN	Svenska språket, Institutionen för språk
Författare Miia Rissanen	
Titel Samhällsbilden i muminböcker	
Ämne svenska språket	Typ av avhandling pro gradu
Årtal 2006	Sidoantal 50
<p>Referat</p> <p>Syftet med föreliggande avhandling är för det första att kartlägga de egenskaper som de två samhällena – muminsamhället och det finska samhället har gemensamma. För det andra skall jag analysera de sex muminböckerna och visa att muminsamhället avviker på många sätt från det samhälle vi är mycket vana vid. För det tredje vill jag presentera en helhetsbild om muminböckerna i allmänhet.</p> <p>Jag inriktar mig huvudsakligen på tolkningen av de sex muminböcker jag har valt för analysen. Materialet för dessa analys utgörs av muminböckerna: Mumintrollet och den stora översvämningen, Kometen kommer, Farlig midsommar, Trollvinter, Pappan och havet och Sent i november. Metoden bygger på närläsning och förtrogenhet med materialet. Jag valde att låta böckerna tala för sig själva och via dem spåra en linje om livet i Mumindalen. Jag har tolkat muminböckerna och de olika figurernas livshållningar mot bakgrunden av min egen erfarenhet av både verkligheten och samhället.</p> <p>I denna avhandling har jag analyserat det mänskliga i muminsamhället och hur figurernas liv i det paradisiska Mumindalen skiljer från vårt mänskliga samhälle. Varje figur i Mumindalen har sina mänskliga särdrag trots att böckerna innehåller flera element från det sagolika. Tove Janssons muminvärld lyckas bibehålla balansen mellan trygghet och skräck, något som attraherar både barn och vuxna.</p>	
Uppslagsord Muminböcker, Tove Jansson, samhällsbeskrivning	
Bibliotek/Förvaringsplats Aalto bibliotek	
Övriga uppgifter	

1 INLEDNING	5
2 OM FÖRFATTAREN TOVE JANSSON.....	6
3 OM MUMINBÖCKER	7
3.1 Muminböckernas popularitet	8
3.2 Världssituationen när böckerna skrevs	9
3.3 Illustration i muminböckerna	9
4 MUMINFAMILJEN	11
4.1 Personskildring.....	11
4.1.1 Mumintrollet	11
4.1.2 Muminpappan	11
4.1.3 Muminmamman.....	12
4.1.4 Lilla My	12
4.1.5 Snusmumriken	12
4.1.6 Andra	13
4.2 Relationer mellan figurerna	14
5 BESKRIVNING AV DE VALDA BÖCKERNA.....	15
5.1 <i>Småtrollen och den stora översvämningen</i>	15
5.2 <i>Kometen kommer</i>	16
5.3 <i>Farlig midsommar</i>	16
5.4 <i>Trollvinter</i>	16
5.5 <i>Pappan och havet</i>	17
5.6 <i>Sent i november</i>	18
6 OLIKA HOTEN I MUMINVÄRLDEN	18
6.1 Naturkatastrofer	19
6.2 Äventyr.....	20
7 SAMHÄLLET I MUMINBÖCKER MED ANSPELNING PÅ VÅRT SAMHÄLLE	21
7.1 Begreppet samhälle	21
7.2 Geografiskt område.....	22
7.3 Bosättning	23
7.4 Kultur	23

7.5 Mat	24
7.6 Befolkning.....	24
7.7 Samhällsklasser och yrken	25
7.8 Sociala värden	26
7.9 Sociala normer	27
7.10 Sociala roller	28
7.11 Sociala system och sociala grupper	29
7.13 Natur.....	31
7.14 Familj	32
7.15 Ekonomi	33
7.16 Välfärdsstat	33
7.17 Identitet	34
7.18 Personliga kriser och inre utveckling.....	35
8 TYPISKA DRAG I MUMINSAMHÄLLET	37
8.1 Verklighet och fantasi	37
8.2 Om att drömma	38
8.3 Det lyckliga samhället.....	38
8.4 Trygghet och skräck.....	39
8.5 Kärlek.....	41
8.7 Osäkerhet	43
8.8 Vänner.....	43
8.9 Tolerans.....	44
8.10 Konstigheter.....	44
8.11 Egendom	45
9 SAMMANFATTNING	45
10 KÄLLOR.....	47

1 INLEDNING

Tove Jansson (1914–2001) är mest känd som Muminrollets mamma för hon har skrivit en mängd böcker som beskriver livet i mumindalen. Tove Jansson växte upp i ett konstnärshem i Helsingfors. Båda hennes föräldrar var konstnärliga, hennes moder var tecknaren Signe Hammarsten Jansson och fadern skulptören Viktor Jansson. Redan som barn visste hon att hon skulle bli en konstnär. Tove hade alltid haft stor ambition att författa vilket var grunden för att hon började skriva tidigt. Hon skrev inte bara muminböcker utan också noveller, artiklar och böcker för vuxna. Själv utbildade Tove Jansson sig i Stockholm, Helsingfors och Paris.

Intresset för Tove Janssons muminvärld har varit stort sedan de första muminböckerna *Småtrollen och den stora översvämningen*, *Kometjakten* och *Trollkarlens hat* kom ut på 1940-talet. Muminböckerna som är skrivna på svenska har även filmats flera gånger. Själv var jag mycket förtjust i den japanska TV-serien om Mumindalen vilket var en orsak att skriva en pro gradu-avhandling om livet i mumindalen. Förändringar och utvecklingar i Tove Janssons författarskap har varit ett mål för forskningen redan under flera årtionden. I min pro gradu-avhandling kommer jag att analysera den muminvärld som Jansson har konstruerat i sina muminböcker. Muminvärlden symboliserar vårt mänskliga samhälle och dess förändringar. Jag behandlar de sex muminböcker som jag har valt att läsa och analysera.

Syftet med mitt pro gradu-arbete är att visa att muminsamhället avviker på många sätt från det samhälle som vi är mycket vana vid. Jag vill också visa vilka egenskaper de två samhällena har gemensamma och i vilken mån muminsamhället har tagit drag från det mänskliga samhället. I detta pro gradu-arbete kommer jag först att presentera författaren Tove Jansson och orsakerna bakom hennes framgång. Tredje kapitlet ger en helhetsbild av muminböckerna i allmänhet. Fjärde kapitlet handlar om de olika viktiga figurerna i muminböcker och också om deras relationer och i femte kapitlet beskriver jag de muminböcker som jag har valt för analysen. I kapitel sju behandlar jag de olika hoten som gör att livet i Mumindalen inte alltid är en lyckligt. Kapitel sju och åtta beskriver muminsamhället med anspelning på vårt samhälle. Metoden har varit att låta böckerna tala för sig själva och via dem spåra en linje om livet i muminvärlden i förhållande till världen jag lever i. Jag valde sex muminböcker för analys för att få en ganska omfattande bild av Tove Janssons cirka fyrtio års arbete.

2 OM FÖRFATTAREN TOVE JANSSON

Den världsberömda författaren Tove Jansson var född i Helsingfors den 9 augusti 1914. Toves föräldrar var tecknaren Signe Hammasten Jansson som var kallad "Ham" och skulptören Viktor Jansson kallad "Faffan". Tove växte upp i ett konstnärshem så det var ganska naturligt att hon hade redan som ett barn en dröm om att bli en konstnär. I familjen Jansson var konsten i form av skulptur och bildkonst mycket viktig. Toves fader Viktor var en uppskattad person i Helsingfors konstnärskretsar. Tove själv studerade konst i Helsingfors, Stockholm och Frankrike och hade många utställningar i flera länder (Salonen 1983, 27; Björk 2003, 24.)

Världssituationen var mycket orolig när Tove föddes 1914. Första världskriget hade just brutit ut och Finland var ännu ett ryskt storfurstendöme. Toves föräldrar var mycket begåvade konstnärer och de hade alltid mycket att göra. Familjen bodde i en ateljélägenhet i Helsingfors tills det blev oroligt i Finland efter vilket de flyttade till Stockholm. Faffan var en av de frivilliga "vita" som deltog i Finlands medborgarkrig. Trots faderns hemska minnen kunde familjen återvända till Helsingfors i 1918. Somrarna, som har betytt mycket för Tove, tillbringade familjen på Ängsmaren på Blidö i Stockholms skärgård där Toves morfar bodde. (Björk 2003, 27–30.)

Tove började rita när hon var mycket ung. Eftersom Toves fader illustrerade böcker hade Tove alltid något att titta på i hemmet. På det här sättet blev Tove också intresserad av böcker som hon alltid hade med sig. När Tove fyllde sju år började familjen hyra en sommarstuga vid Finska viken. För Tove bestod somrarna av att fiska, laga mat, ta ansvar för sig själv och sina bröder och naturligtvis också rita. (Björk 2003, 32–39.)

När Tove började skolan började hon också skriva allt möjligt från skoltidningar till dagböcker. Som fjortonåring fick Tove sin första skämtteckning publicerad och visste mycket om teckningen redan då. (Björk 2003, 40–41, 47.) När hon var femton år gammal flyttade hon till Stockholm för att utbilda sig vid Tekniska skolan. Hon bodde hos sin morbror Einar och moster Anna Lisa Hammersten. Hösten 1933 lämnade Tove Stockholm och sökte till Ateneum, Konstföreningens skola i Helsingfors, som frielev eftersom hon drömde om måleri. Under tiden vid Ateneum skrev, tecknade, målade och illustrerade Tove äntligen på

allvar och kände att hon var en professionell konstnär. (Björk 2003, 51, 56, 59.) Hon illustrerade bland annat noveller, dikter, kåserier, sagor och berättelser. Hennes huvudarbete som tecknare var skämttidningen *Garm*. Tove liknade sin far på många sätt men framför allt var hon också mycket mångsidig och rik illustratör och tecknare. (Westin 1998, 56–60.)

När den första muminboken *Småtrollen och den stora översvämningen* kom ut 1945 var Tove Jansson ingen nybörjare när det gällde att skriva barnböcker. Hon hade redan illustrerat många barnböcker och var en känd tecknare, målare och illustratör. På 30-talet hade hon skrivit flera noveller som även kan tänkas bilda en bakgrund till muminböckernas tematik. Men framför allt var hennes novellskrivande ett bra sätt att öva innan hon började skriva böcker. (Westin 1988, 85–87, 97.)

En av vändpunkterna i Tove Janssons liv kom när hon träffade den finska grafikern Tuulikki Pietilä. Tuulikki och Tove började ett livslångt förhållande i mitten av 50-talet. Efter Faffans död bodde Tove och Tuulikki under sommarmånaderna från 1964 till 1992 i en stuga på Klovharun och arbetade. Tove Janssons produktion som författare och som bildkonstnär är mycket omfattande. Förutom muminböcker har Tove Jansson skrivit och illustrerat många bilderböcker, bildserieböcker och självbiografiska böcker såsom *Bildhuggarens dotter*, romanböcker för vuxna läsare samt målningar, teckningar och illustrationer. (Salonen 1983, 27–28, 29.) Hon är också internationellt känd som serietecknare och illustratör och har belönats många gånger för sitt arbete. Hon har fått Finska statens litteraturpris år 1963, 1971 och 1982. Hon har fått Pro Finlandia-medaljen och utnämndes som hedersprofessor av presidenten år 1995. (Kivi 1998, 16; Björk 2003, 104, 136–139.)

3 OM MUMINBÖCKER

På 1930-talet började Tove Jansson använda en liten Mumin-bild i stället för hennes namnteckning när hon ritade bilder för skämttidningar, framför allt för skämttidningen *Garm*. (Salonen 1983, 27.) Det var inte bara muminfiguren som fick sin början i skämtbilder utan också andra muminvärldsfigurer såsom Tofslan och Vifslan som har en viktig roll i *Trollkarlens hat* växte fram i skämtbilder (Westin 1988, 77). Tove hade också målat det här trollet tidigare, en svart figur som liknar mumintrollet kan ses i några av hennes målningar. Tove skrev sitt manuskript till mumintrollssagan och Söderströms förlag i Helsingfors

publicerade den. Boken hette *Småtrollen och den stora översvämningen* och den kom ut 1945. Det är märkvärdigt att boken inte fick ha ordet mumintroll i titeln eftersom ingen visste då vad mumintrollet egentligen var. Det var en början för en hel serie av muminböcker. (Björk 2003, 71–73.) Tove har inte själv upptäckt namnet mumintroll utan det var hennes morbror Einar Hammasten, som kom med namnet mumintroll när han skrämde Tove med en sådan figur. Han sade: ”Akta dej för de kalla mumintrollen. De rusar fram ur sina krypin så fort en skåpsnatterska visar sig och gnider sina nosar mot hennes ben och då börjar hon frysa.” (Westin 1998, 61.)

Kometjakten, vars omarbetade version numera heter *Kometen kommer*, kom ut ett år efter den första muminboken. Då kunde ingen förutsäga hur populära dessa små figurer skulle komma att vara. Tove skrev inte bara böcker utan ritade en serie kallad *Mumintrollet och jordens undergång* till dagstidningen *Ny tid*. Serien om mumintrollet publicerades i 120 tidningar i över 40 länder på cirka 60 språk. Sedan kom ut böckerna *Trollkarlens hat* (1948), *Muminpappans bravader* (1950) och dess nytgivna version *Muminpappans memoarer* (1968), *Farlig midsommar* (1954), *Trollvinter* (1957), *Det osynliga barnet och andra berättelser* (1962), *Pappan och havet* (1965), *Sent i november* (1970). (Salonen 1983, 27–28, 29.)

3.1 Muminböckernas popularitet

Det finns knappast en enda person – ett barn eller en vuxen som inte har hört om muminböcker. Muminböckerna är de mest översatta verk inom den finska litteraturen (Kuruhela 1996, 16). De flesta av oss har läst de här böckerna med stor glädje. Alla muminböckerna har översatts till finska och intresset för muminböckerna har ibland kallats för muminboom. Det stora intresset på muminböckerna växte fram på 1950-talet eftersom då Toves muminböcker publiceras också på norska, tyska och engelska. (Kivi 1998, 20.) Till Toves framgång bidrog också serier som hon själv hade ritat (Kuruhela 1996, 17).

Muminböckerna kom på modet igen i början av 1990-talet tack vare ett japanskt TV-program om mumifigurer. Programmet var orsaken till den andra internationella muminboomen. (Kivi 1998, 20.) Vad är det som gör muminböckerna so populära? En orsak kan vara själva figurerna som liknar djur och berättar hur svårt det är att leva i människornas värld. Toves

muminberättelser ger någonting för varje läsare, vare sig läsaren är ung eller gammal. Muminfigurerna är nyfikna, de bekantar sig med okända fenomen och varelser och söker sig själva.

3.2 Världssituationen när böckerna skrevs

De två första muminböckerna skrev Tove Jansson under vinterkrigstiden omkring 1939-1940. I den första boken *Småtrollen och den stora översvämningen* skapade Tove Jansson muminvärlden, ett slags paradys där muminfamiljen lever i Mumindalen. Det faktum att Tove Jansson upplevde krigsåren har naturligtvis påverkat framför allt de första muminböckerna eftersom både vinterkriget och fortsättningskriget var hemska upplevelser för den finska befolkningen. Tove målade, ritade och skrev noveller mycket aktivt under kriget vilket ledde till att hennes egen stil började formas. (Björk 2003, 64–65.) Å ena sidan är muminvärlden en motbild till de hårda krigsåren, å andra sidan hade Tove de lyckliga barndomsminnena mycket starka under den tiden. (Westin 1988, 98–99.)

Tove Janssons genombrott som målare, tecknare och författare kom under krigstiden. Trots krigets skugga var arbetet mycket viktigt för henne. Kanske ville hon ha någonting annat att göra än att tänka på kriget. (Björk 2003, 66-67.) Tove Jansson har själv sagt i en intervju 1952 ”Själv är jag målarinna i botten men i början på 40-talet under kriget kände jag mig så förtvivlad, att jag började skriva sagor. Det var egentligen en flykt undan verkligheten in i en diktad värld, Mumintrollens värld.” (Westin 1988, 97.) Detta kan också ses som Tove Janssons protest mot kriget. Muminvärlden var en ganska annorlunda värld jämförd med krigsvardagen. (Björk 2003, 71.) Enligt Niemi (1996, 17) var det ingen förvåning att den första muminboken kom ut just när det andra världskriget slutade. En sådan sagolitteratur behövdes när människorna var trötta på kriget och en ny väg till bättre värld krävdes.

3.3 Illustration i muminböckerna

Enligt Nettervik (1994, 78) kan Tove Jansson kallas som ”den verkliga normbrytaren i modern nordisk bilderboks-konst”. 1952 kom ut Tove Janssons första bilderbok *Hur gick det sen? Boken om Mymlan, Mumintrollet och Lilla My* som väckte uppmärksamhet bland läsare

med sin kraftiga användning av färger. Någoting speciellt är också titthålstekniken som introduceras i denna bok.

Tove Jansson har inte bara illustrerat sina egna böcker utan också andras. Enligt henne är det svårt att illustrera andras verk eftersom hon själv känner sambandet mellan text och bilder i sina egna verk. Annars kan det uppstå missförstånd mellan författare och illustratör. (Jones 1984, 15) Det är värt att märkas att bilderna ger ett utseende och texten namn och beteende för figurerna i muminvärlden (Westin 1988, 110). Alla muminböckerna ger läsaren visuella upplevelser och föreställer muminvärlden som den är.

Bilderna och texten i muminböcker tycks komplettera varandra. Det skulle inte vara möjligt att förstå det ena utan det andra. Enligt Kåreland och Werkmäster (1994, 96) har författaren tecknat muminfigurerna att visa sina känslor genom figurernas gester, ögonens uttryck och hur deras blick är riktad. Med andra ord är figurernas uppgift i böckerna att förmedla textens känslor och stämningar. Typiska för Janssons muminfigurer är att de är mycket runda och ser mjuka ut. När det är frågan om Muminmamman är hon nästan alltid tecknad med sin väska. (Holländer 1983, 18.)

I muminböcker brukar både texten och bilderna berätta någonting om böckernas figurer och deras sätt att leva. Enligt Holländer (1983, 25) beskriver figurernas storlek deras relation till varandra. Jämfört med miljön är figurerna ofta små och speciellt naturen har en viktig roll i bilderna. På de flesta bilder förekommer figurerna inte ensamma utan deras utseende och förhållande till varandra beskrivs på ett mycket detaljerat sätt. Bilderna innehåller ofta centrum av dalen, nämligen muminhuset. Andra viktiga element på bilderna är till exempel öarna, havet och floden. (Holländer 1983, 27–30.)

I muminböcker finns det förutom miljöillustrationer också bilder som beskriver olika slags händelser. Dessa handlingsbilder kan antingen vara dramatiska, dvs. de beskriver konkreta händelser, eller de beskriver vardagliga händelser. Vid sidan om dessa två kategorier finns det också bilder där det psykologiska innehållet är det viktigaste. Naturligtvis har författaren också tecknat bilder där alla tre element flyter in i varandra. (Holländer 1983, 34–35.)

4 MUMINFAMILJEN

De mest centrala figurerna i Mumindalen är naturligtvis muminfamiljen, alltså Muminmamman, Muminpappan och Muminrollet. I den första boken har denna kärnfamilj tre medlemmar men familjen växer i efterföljande böcker och i slutet är den redan en storfamilj. Varje medlem i muminfamiljen är mycket vänlig mot andra som bor i Mumindalen. Gästerna är alltid välkomna och de får stanna så länge de vill. (Kivi 1998, 12.) Muminmamman och Muminpappan tar inte bara hand om deras egna barn Muminrollet utan också alla andra som behöver deras kärlek och omsorg (Nikolajeva 2000, 304). Märkvärdigt är att muminfamiljen i Tove Janssons berättelser baserar sig på författarens egen personhistoria, dvs. hennes släkt och familj. Muminrollet kan ses som författarens självporträtt. Muminrollet är kanske också den figur som mest liknar människor. Även den bohemiska livsstilen kan ses spegla Tove Janssons eget liv som konstnär. (Nikolajeva 2000, 304).

4.1 Personskildring

4.1.1 Muminrollet

Muminrollet verkar vara huvudpersonen i muminböcker men i själva verket är författarens intresse riktat mot muminpappan och muminmamman. Som ett bevis på detta är också de två muminböcker som har namnet pappan i titeln. (Orlov 1993, 32.) Läsaren får inte veta om muminrollets barndom eftersom han redan är en ung pojke när berättelsen börjar. Muminrollet har ett romantiskt förhållande med Snorkfröken men gifter sig aldrig och slutligen försvinner Snorkfröken. Snorkfröken är också en av Muminrollets bästa vänner. (Sarmavuori 1994, 29–30.)

4.1.2 Muminpappan

Muminpappan har enligt Orlov (1993, 32) en mycket patriarkal roll i familjen. Ingen i familjen ifrågasätter pappans beslut till exempel när muminpappan bestämmer att familjen ska flytta till en ö i boken *Pappan och havet*. Det kan sägas att muminpappans roll i familjen är mycket uppskattad. Muminpappan är en personlighet. Han själv är ett föräldralöst barn som

rymde barnhemmet och byggde sitt eget hus. Muminpappan är en beskyddande fader. Han blir tvungen att försvara sin familj mot olika faror såsom mot Mårran. Muminpappan är en lugn fader som tycker om att sitta på verandan och läsa tidningar men ibland blir han trött med sitt lugna liv och saknar efter äventyr. Han känner också ibland att ingen behöver honom i familjen och då går han på sina äventyr och kommer i balans med sig själv. (Sarmavuori 1994, 31–32.)

4.1.3 Muminmamman

Det är ganska klart att Muminmamman är Mumindalens självklara mittpunkt som har sin förebild i Tove Janssons moder Ham (Westin 1998, 111). Muminmamman är mamman som alla skulle vilja ha som mor. Hon är först och främst tålmodig, vänlig, kärleksfull, trygg och praktisk. Orlov (1993, 32.) påpekar: ”Med fast och mild tass lotsar hon sin familj genom böckerna....” Muminmammans uppgifter är att ta hand om trädgården där hon också får vara i lugn och ro om hon vill. Mamman ger alltid sitt stöd och skydd till Muminrollet. Som redan sagts är Muminmamman mycket kärleksfull, hon älskar alla och lämnar ingen utanför. Mamman är också som de typiska mammorna är: hon har alltid svar på frågor, hon hittar det bästa av allting och i hennes väska finns allting man kan behöva. (Sarmavuori 1994, 32–33.) Muminmamman är med andra ord en perfekta moder, barnsköterska, och en trogen hustru till en äventyrare.

4.1.4 Lilla My

Lilla My växer inte, hon är alltid liten, trilsk och biter någon i benet. My är ett evigt barn. Hon kan beskrivas som en självständig person som inte behöver gå igenom kriser. Hon är inte rädd även om hon ofta hamnar i livsfara. (Sarmavuori 1994, 35.) Den här lilla figuren är alltid pigg men också våghalsig. Hon är vänlig och lojal mot sina vänner och framför allt mot Muminrollet. Ibland säger hon saker som hon inte borde säga. (Kivi 1998, 58.)

4.1.5 Snusmumriken

Såsom alla vet är Snusmumriken Muminrollets bästa vän. Varje gång Snusmumriken går iväg på hösten blir Muminrollet mycket ledsen och till och med lite bitter. Enligt Kivi (1998, 12) är Muminrollet mycket rädd för att förlora Snusmumriken. Författaren har fått många

gångerna svara på frågan vem hon skulle vilja vara i Mumindalen och hon har svarat att allra helst skulle hon vara Snusmumriken eftersom hon skulle vilja vara fri och ha många vänner. Snusmumriken trivs mycket bra i sina gamla kläder och bryr sig inte om andra figurer i Mumindalen. Han är också den person som får Mumintrölet att förstå att det finns också en värld utanför Mumindalen. (Ørjasæter 1985, 102–103.) Å ena sidan kan Snusmumriken påstås vara en litet ansvarslös ensamvandrare men å andra sidan finns det en mycket mänsklig sida i denna figur vilket också gäller hans utseende. (Holländer 1983, 18).

4.1.6 Andra

Släktet är mycket viktigt i Tove Janssons muminböcker eftersom många av böckernas figurer är släkt med varandra och det förbinder olika figurer såsom till exempel hemulerna och mymlorna. Muminböckerna är speciella också på det avseendet att de inte bara ger en skriftlig beskrivning av olika figurer utan de presenterar också en bild. Det fanns cirka sextio olika figurer år 1988. (Westin 1988, 108–110.) Det finns så många figurer i Muminböcker att det är omöjligt att presentera var och en av dem så i stället har jag tagit med de mest intressanta och centrala av dem.

Ett av de vanligaste släktena i Mumindalen är hemulerna som inte är så vidsynta som de övriga figurerna men typiskt för hemulerna är att de blandar sig in i andras liv även om de är ganska intelligenta och att deras eget liv är fullt av rutiner. Hemulerna representerar olika saker i Mumindalen; polisen representerar lag och ordning, hemulen som samlar fjärilar representerar vetenskapen och så vidare. Han är en lärd figur och ser andra figurer mera som störning än någonting annat. Hemulerna är inte populära figurer i Mumindalen utan de är hatade av många eftersom de verkar veta hur alla andra borde leva. (Kivi, 2000, 32–33, 35–36) Även om den hemul som samlar fjärilar och den hemul som samlar frimärken är kusiner hatar de verkligen varandra. De är intresserade bara av sina egna intressen och ofta tycker andra att de varken har sinne för humor eller flexibilitet. (Kivi 1998, 52.)

Snorken och Snorkfröken är syskonen. Snorken är en typisk figur som vill organisera allt och ta ansvar för att allt är i ordning. Han är mycket effektiv och vill alltid hålla ett möte när man måste göra viktiga beslut. I jämförelse med Mumintrölet är Snorken intresserad av maskiner och nya uppfinningar. (Kivi, 1998, 51.) Snorkarna liknar mycket muminfigurer men är ändå olika. De kan till exempel ändra färg om det behövs. (Holländer 1983, 18.) Den kvinnligt

vackra och fåfänga Snorkfröken är Mumintrollets flickvän. Hon har gjort ett stort intryck på Mumintrollet med sin praktiska läggning och intelligens. Mumintrollet kommer alltid ihåg hennes ankelkedja av guld. (Kivi 1998, 51.)

Muminböckerna innehåller inte bara figurer som liknar människor utan också konstiga figurer som inte talar såsom Mårran och hattifnatter som representerar till och med ondskan men ytterligare ensamheten i böckerna. Mårran vill vara i kontakt med andra figurer i Mumindalen men hans yttre egenskaper och det faktum att allt levande fryser i hans närvaro får andra figurerna att vara rädda för honom. Mårran är inte ond hon är bara mycket ensam och kall men i slutet av *Pappan och havet* kommer han i kontakt med Mumintrollet som äntligen börjar förstå Mårran. Hattifnatter som påminner om bläcksvampar är någonting som alla barn säkert minns. De lagrar elektricitet i sig vid åskväder och det här vandrарfolket samlas alltid i juni på sin egen ö innan de går och åker världen runt. (Kivi 1998, 53.) I *Småtrollet och den stora översvämningen* berättas det mera om hattifnattarnas liv. De här varelserna kan varken tala eller höra.

”Ack”, utropade mumintrollets mamma, ”jag glömde ju i hastigheten att de varken kan tala eller höra något!” Och hon ritade ett vackert mumintroll i sanden med ett stort frågetecken efter. Men hattifnattarna brydde sig inte alls om henne, de hade fått båten ner i sjön och höll på att hissa segel. (Det är också möjligt att de inte ens förstod vad hon menade, för hattifnattarna är mycket dumma.) (Jansson 1991, 29.)

4.2 Relationer mellan figurerna

Det var kärlek vid första ögonkastet när Muminpappan var nästan tvungen att gå till havsstranden och rädda den vackra kvinnliga figuren ut havet. Muminpappan blev stum av Muminmammans skönhet och hennes förståelsefulla och milda ögon för att inte tala om hennes visdom. Muminpappan längtar efter äventyr hela sitt liv och utan spänning i livet blir han lätt deprimerad. Muminmamman är en mycket speciell kvinna också i det här avseendet eftersom hon eggjar sin man när det gäller hans äventyrsresor eller hans sökande efter sin identitet. Även om alla kritiserar Muminpappans pjäs berättar Muminmamman för sin kära make att alla kommer att älska hans pjäs, om han bara gör några förändringar. Mamman och pappan delar dock inte alltid åsikter. (Kivi 2000, 24.)

Först är det värt att observera att Muminrollet är familjens enda barn och kanske är det just därför han har fäst sig vid sina föräldrar. Man kan också säga att Muminrollet har de bästa föräldrarna som ett barn kan önska sig och att han är mycket viktig för dem. Muminmamman försöker inte begränsa sin sons äventyr utan hon packar Muminrollets ryggsäck med mat och allt möjligt som kan behövas. När det gäller Muminrollet kan man påstå att han är ett snällt barn som gör som hans föräldrar vill utan att bråka och sätta sig upp mot sina föräldrar. Det råder ett ömsesidigt förtroende mellan Muminföräldrarna och Muminrollet. (Kivi 2000, 23.)

Som redan nämnts är Snusmumriken Muminrollets bästa vän. Varje höst lämnar Snusmumriken Mumindalen och går på sina äventyr. Muminrollet blir mycket ledsen och längtar mycket efter honom. Andra försöker trösta Muminrollet men han bara väntar hela vintern att våren kommer och Snusmumriken kommer tillbaka. Ännu är det alltid en överraskning att finna brevet som Snusmumriken har lämnat efter sig till Muminrollet. När våren har kommit springer Muminrollet till den plats där han vet att Snusmumrikens tält ligger om han har återkommit. Muminrollet och Snusmumriken kan också bara sitta tillsammans utan att säga något. De har en mycket djup vänskap som inte alltid behöver några ord utan tystheten kan vara deras sätt att uttrycka sin tillgivenhet. (Kivi 2000, 14—15.)

5 BESKRIVNING AV DE VALDA BÖCKERNA

5.1 *Småtrollen och den stora översvämningen*

Tove Janssons första muminbok *Småtrollen och den stora översvämningen* är den bok som innehåller mest ingredienser från sagor. Boken till och med börjar med ”det var en gång...”. Såsom bokens titel berättar hotas muminfamiljen av den stora översvämningen men å andra sidan finns det en klar skillnad mellan det hotande och det tryggande elementet, dvs. familjen, i boken. Boken handlar om Muminrollet och Muminmamman som söker en lämplig plats för att bygga ett hus. Konstigt är att de inte bara söker en plats för sitt hem utan också Pappan som är försvunnen. Under deras vandring möter Muminmamman och Muminrollet många svårigheter för det finns många slags faror i mörkret, till exempel när de måste gå över träsket, men Muminmamman som ledare och tröstare klarar sig det här paret mycket bra. (Westin 1988, 125–129.)

Småtrollen och den stora översvämningen har många olika räddningssituationer som tillhör till det dramatiska i berättelsen. En sådan situation uppstår exempelvis när myrlejonet attackerar Muminmamman och Mumintrollet räddar henne. Ett ytterligare exempel är då också Mamman och Mumintrollet äntligen räddar Pappan. Boken har ett lyckligt slut för familjen förenas och finner sin dal. (Westin 1988, 130–132.)

5.2 *Kometen kommer*

Kometen kommer behandlar samma teman som den första muminboken alltså äventyr, katastrof, räddning och äntligen förening. I själva verket kan det katastrofala och det främmande ses som en livskraft i alla Tove Jansson muminböcker. Enligt Westin (1988, 138) är kometen en gammal metafor för undergång. Boken är skriven 1945 så det är helt möjligt att med kometen menas i själva verket atombomben. *Kometen kommer* är ett tydligt exempel på sagans äventyrsstruktur där hjälten får ett uppdrag, går igenom prövningar, möter mörkrets rike och till slut belönas och återvänder eller räddas. I *Kometen kommer* har Mumintrollet hjälten roll. (Westin 1988, 138–143.)

5.3 *Farlig midsommar*

Boken handlar om att spela teater. Det finns olika scenbeskrivningar i boken där muminfamiljen spelar en pjäs, faktiskt ett drama som kallas ”Lejonbrudarna”. Berättelsen börjar när familjen ännu är i Mumindalen men på grund av flodvågans översvämning blir familjen tvungen att fly och lämna sitt hem. Till skillnad från *Mumintrollet och den stora översvämningen* måste folket lämna dalen och skiljas från andra för en tid. Familjen finner en övergiven teater och bestämmer sig att bo i sitt nya hem. Teatern ger möjligheter för de olika figurerna att byta och växla sin identitet men också andra figurer som inte är med på teatern får spela nya roller, t.ex. Snusmumriken som plötsligt måste ta ansvar för de tjugofyra föräldralösa skogsbarnen som han lyckas befria. (Westin 1988, 222–231.)

5.4 *Trollvinter*

Huvudtemat i *Trollvinter* (1957) är osäkerhet men till skillnad från de tidigare muminböckerna har Jansson fokuserat på en individ, Mumintrollet, som ensam vaknat ur sin vintersömn. Westin (1988, 250) anser boken vara en utvecklingsroman som skildrar de förändringar och erfarenheter som Mumintrollet möter på sin resa genom vintern. Å ena sidan representerar vintern snö, kyla och ensamhet men å andra sidan betyder den också förväntan på vår.

Enligt Kivi (1998, 23) har *Trollvinter* en mycket betydande roll i Tove Janssons produktion. I motsats till de tidigare muminböckerna är de problem som ska lösas mest mentala i stället för till exempel olika naturkatastrofer. Psykologiska problem som Kivi nämner är till exempel ensamhet, olikhet, identitetssökande och problem i relationer till andra.

5.5 Pappan och havet

I *Pappan och havet* (1965) lämnar familjen Mumindalen och reser till en ö långt ute på havet. I boken är det frågan om Muminpappans personliga kris. Å ena sidan är orsaken till krisen Muminpappans svårigheter att förstå havet och speciellt det svarta *gloet* där det händer någonting märkligt men å andra sidan handlar det om att Muminpappan inte kan tända ljuset i fyren för Muminmamman gör det utan att först fråga honom. (Rönnerstrand 1996, 64.) Enligt Westin (1988, 191) kan Muminpappan i *Pappan och havet* ses som vetenskapsman eftersom hans mål är att skriva en avhandling om havet.

Enligt Jones (1984, 84) är *Pappan och havet* den sista egentliga muminboken där hela familjen har en betydande roll. Det väsentligaste i den här boken är pappan och hans känslor. Han känner att ingen i familjen behöver honom och det är mycket svårt för honom att förstå. Dessa är de verkliga orsakerna till att familjen äntligen kommer till en ö. Nu känner Pappan att han kan vara den som tar hand om saker och ting.

Typiskt för boken är att nästan alla personerna har sitt eget liv på ön. Mumintrollet som växer ut ur barndomen och Muminmamman som lär sig att leva utan att längta tillbaka till Mumindalen. Såsom titeln visar är Muminpappan den figur som står i centrum och hans förhållande till havet är bokens huvudtema. Pappan har existerat i alla muminböckerna men tidigare har det varit Muminmamman som har haft den dominerande rollen i berättelsen. Men

nu är det Pappans tur och detta beror kanske på att Jansson ville visa att Muminpappan också har andra sidor än den som familjefader. Det är säkert att livet på ön representerar Muminpappans drömvärld och alla de saker han gör där minskar hans intresse att ha kontakt med resten av familjen. Till slut förenas familjen igen efter att alla har gått igenom sina personliga livserfarenheter. (Jones 1984, 89—91, 97.)

6.6 *Sent i november*

Sent i november (1970) forstsätter samma linje som *Pappan och havet* och också *Trollvinter* ty den är en skildring av de olika individernas personlighet och även det i deras personlighet som inte är synbart. Utom dessa inre sidor handlar boken också om de förändringar som sker när figurerna påverkar varandra. På samma sätt som i *Pappan och havet* koncentrerar Jansson sig i *Sent i november* på de mänskliga drag som figurerna i Mumindalen har. Detta leder till att många läsare betraktar hemuler och filijonkar som människor. I början av boken finns det ett par kapitel som skildrar de olika karaktärerna i Mumindalen och varför nästan varje av dem finner trygghet i Muminhuset. (Jones 1984, 99.)

Filijonkan är romanens mest centrala figur som har beslutat att hon ska bli annorlunda och få betydelse till sitt liv. I sin helhet handlar romanen om figurer som upplever olika förändringar i sig själva. Om Filijonka försöker vara mamman i huset är det Hemulen som för sin del prövar pappans roll. I slutet accepterar han sig själv som han är. Boken är mera realistisk än de tidigare muminböckerna och detta gäller inte bara de olika figurerna i dalen utan också miljön. Om de tidigare Muminberättelserna var för barn finns det nu sådana element såsom ålderdom, förändringar i personlighet och ensamhet i boken, vilket betyder att de uppfyller också vuxenbokens krav. (Jones 1984, 104–105, 111.)

6 OLIKA HOTEN I MUMINVÄRLDEN

Muminvärlden är inte alltid en lycklig och nästan paradisisk plats att leva i utan den hotas av olika faror som till exempel den stora översvämningen, den stora kometen och vulkanutbrottet. Oftast är det någon slags katastrof som sätter i gång kedjan av händelserna (Nikolajeva 2000, 305). Muminböckerna är skrivna just efter kriget och under det kalla kriget

vilket troligen är grunden till de katastrofer som hotar mumindalens idyll. Kampen mellan det goda och det onda är mycket typisk för de fantastiska sagoberättelserna. I muminböckerna är det enligt Orlov (1993, 28) snarare frågan om ljuset och mörkret. Mörkret representerar det okända. Ett genomgående drag i muminböckerna är balansen mellan skräck och trygghet. I Tove Janssons tidiga muminböcker förekommer skräck ofta i form av en katastrof. Ofta berättar redan boktiteln vad boken kommer att handla om som till exempel *Kometen kommer* eller *Farlig midsommar*. (Holländer 1983, 37.) Det bör noteras att det i muminböcker inte bara förekommer så kallade yttre katastrofer utan också katastrofer på det psykologiska planet såsom skräck och fasa. (Orlov 1993, 25.) Muminfamiljen klarar sig alltid och i slutet av varje bok är familjen ännu starkare och enhetligare. Man måste komma ihåg att lyckan inte betyder samma sak som lugn. I muminböckerna fungerar katastrofen, faran och hotet som en förstärkare av både familjen och samhället.

6.1 Naturkatastrofer

Redan i den första muminboken *Småtrollen och den stora översvämningen* hotas det trygga livet av katastrofer. Såsom Westin (1988, 130–131) säger är den stora översvämningen kanske det minst farliga av Muminrollets äventyr eftersom den inte riktigt hotar någons liv. I själva verket kan de katastrofala elementen i boken sägas förstärka familjen. Katastrofen i denna bok symboliserar en förändring och eventuellt familjens återförening. Återförening känns utmärkt efter hemlöshet. I denna bok fungerar det katastrofala som förstärkare av trygghet. I *Kometjakten* är det smygande hotet en komet. Kometmetaforen kan ses som en undergångsmetafor som har sin förebild i bibeln. Folk har i åratals trott att kometerna är symboler för krig och olika slags katastrofer och olyckor. Eftersom boken skrevs 1945 kan man också se en förbindelse mellan kometen och atombomben. (Westin 1988, 138–139.)

I *Trollvinter* kan vintern i sig själv ses som något negativt. Muminrollet som vaknar i mitten av vintern känner att världen har dött och den nya världen tillhör någon annan. Det värsta som kan hända är naturligtvis att någon dör. Döden presenteras i form av isfrun. Den stora kölden är det allra farligaste de vet i Mumindalen. Isfrun kommer rakt ur havet efter det att himlen har blivit grön. Det är farligt om man ser henne rakt i ansiktet för då fryser man till is vilket hände åt den lilla dåraktiga ekorren i *Trollvinter* som glömde hålla sig inomhus. (Jansson 1957, 41–43).

I muminböckerna är det mest fråga om naturkatastrofer. Olika katastrofer såsom till exempel kometen i *Kometen kommer* förändrar landskapet, naturen och också figurer. I denna bok får muminfamiljen nya medlemmar när Mumintrölet och Sniff träffar Snusmumriken, Snorken och Snorkfröken. Figurerna i Mumindalen tycker om att nå äventyret. De här äventyren är ofta livsfarliga. Enligt Westin (1988, 138) är kometen en urgammal undergångsmetafor. Det finns några bibliska element i boken men mera syftar den till atombomben. (Westin 1988, 138). De första kapitlen i *Kometen kommer* förbereder kometens existens utan att nämna den. Bisamrättan som kommer till muminhuset tolkar naturens tecken som ett förebud om en komet:

Nej, visst, nej, sa mamman. Men det här är nog inget översvämningsregn. Bisamrättan fnös. Frun vet inte vad jag talar om, sa han. Har ni inte känt någonting underligt i luften på sista tiden? Har ni inte haft aningar? Kryper det inte i nacken på er ibland? (1997, 20).

Det är eventuellt Snusmumriken som förklarar för Mumintrölet och Sniff vad kometen egentligen är:

Vet du inte det? sa Snusmumriken. Ni är ju ute och tittar efter farliga stjärnor. En komet är en ensam stjärna som har tappat besinningen och störtar omkring i världsrymden med en glödande svans efter sig. Alla andra stjärnor har ordentliga banor att gå runt i men kometen kan dyka upp var som helst. Här också. (1997, 32–33).

6.2 Äventyr

Såsom det har redan påstått är äventyrsstrukturen ett mycket centralt tema i alla muminböckerna. Det är inte bara Muminpappan som har det äventyrsiska i sig utan också många andra. Äventyr i muminböckerna följer ofta samma mönster: hem, uppbrott, äventyr, återkomst. I *kometen kommer* bestämmer Muminpappan och Muminmamman att familjen ska göra en liten utfärd till observatoriet för att de skall kunna titta på stjärnorna. Westin (1988, 143) tar upp frågan om hjälte. I *Kometen kommer* är Mumintrölet i huvudrollen och har typiska hjältedrag. Han måste klara sig många prövningar med hjälp av hjälpare, Snusmumriken och Hemulen. Enligt Westin (1988, 151) kan muminvärldens hjältar eller

deras sätt att hantera äventyret knappast kallas stereotypa. Det finns också mycket äventyrliga miljöer såsom urskog, grottor och floden i muminböckerna. De här miljöerna är mycket typiska för äventyrsberättelser. Inte bara miljöer muminböckerna har inte bara miljöer utan även romantiska drag. I *Småtrollen och den stora översvämningen* räddar Muminrollet sin mamma ur myrlejonets grop och i *Kometen kommer* räddar han Snorkfröken. Det är fråga om hjältemyten där den starka manliga hjälten räddar kvinnan från odjur.

En giftbuske av det farliga släktet Angostura hade fått tag i Snorkfrökens svans och drog henne långsamt till sig med sina levande armar medan hon, mycket förklarligt, var violett av fasa och skrek värre än snorkfröken nånsin har skrikit. (Jansson 1997, 71-72.)

Westin kan till och med se Muminrollets kamp med Angostura som en allegori för Tarzan och Jane. (Westin 1988, 151–157).

7 SAMHÄLLET I MUMINBCÖKER MED ANSPELNING PÅ VÅRT SAMHÄLLE

7.1 Begreppet samhälle

Först vill jag redogöra för vad man menar med begreppet samhälle. Jag skall utnyttja i min presentation de samhällsegenskaper som Allardt (1985, 81) anger.

1) *Ett samhälle har ett geografiskt område med en viss grad av självständighet.* När samhället beskrivs eller analyseras är det viktigt att komma ihåg att ett samhälle är ett givet område som står i kontakt med andra samhällen.

2) *Ett samhälle har en egen helhetskultur.* Samhällets kultur bygger på trosföreställningar, kunskaper, tekniker, färdigheter, moraluppfattningar som står i samband med traditioner.

3) *Ett samhälle har en befolkning.* Ett krav på samhället är att barn föds.

4) *Ett samhälle har en social struktur.* I beskrivning av samhällets sociala struktur bör man ta hänsyn de viktigaste sociala grupperna och deras funktioner i samhället vid sidan av klassindelningen.

5) *Ett samhälle har sociala institutioner.* Samhället består av olika statliga organ som har en etablerad ställning och tar hand om sådana uppgifter såsom reglering och utbildning.

7.2 Geografiskt område

Den finska staten är ett exempel på en verklig nation som har sina gränser mot andra länder. De människorna som kommer till Finland måste hålla sig till det finska lagen. (Jokinen 2002, 31.)

Muminfamiljen lever i sin egen värld. Jansson nämner Mumindalen flera gånger i sina muminböcker. Ibland är det svårt att lokalisera denna dal eftersom det i några böcker berättas om platser som ligger i världen utanför mumindalen. Enligt Nikolajeva (2000, 304) finns det en mänsklig värld bortom Mumindalen där det bor människor även om det inte finns bevis på det. I samhällen utanför Mumindalen bor många skräckinjagande varelser som till exempel Mårran och hatifnattarna. Det finns kartor i muminböckerna som ger någon slags uppfattning om muminvärlden även om gränserna är lite växlande. Muminvärlden är ett geografiskt område som är tecknat på böckernas kartor. Kartorna visar och ger namn också åt de olika skådeplatserna i böckerna. Enligt Klingberg (1980, 54) kallas sådana platser för mytiska länder som ofta har en detaljerad geografi exempelvis med hjälp av kartor.

Mumindalen beskrivs i muminböckerna som ett paradisiskt och idylliskt land. I dalens centrum ligger naturligtvis muminhuset. Österut från muminhuset leder stigen till floden över bron och fram till Ensliga Bergen. Det finns också en annan stig som leder ner till stranden till familjens badhus. Det är värt att lägga märken till att floden leder till trakter där olika slag varelser bor. Ensliga Bergen ligger också öster om från floden. Bergskedjan är inte bara mycket hög utan också ganska brant. Såsom Holländer konstaterar slutar de först ovanför molnen. Det händer ibland att bergen har sprutat lava, såsom till exempel i *Kometen kommer*. (Holländer 1983, 27–29.)

Å ena sidan påminner Mumindalen om trakter vid Finska viken. Dalen ligger nära havet och det finns gott om skyddade vikar och öar. Havs- och skärgårdsmotiven upprepas i landskap som författaren var mycket nära. Å andra sidan är den skyddade dalen en motsats till havet som ibland även kan vara farligt och ha ondskefulla drag i form av stormar och översvämningar. I muminböckerna kombineras både naturens skrämmande och trygga element. (Holländer 1983, 30.)

7.3 Bosättning

Muminfamiljen lever i sitt muminhus som påminner om ett punkthus. Den exakta planritningen finns i *Trollkarlens hat*. Enligt planritningen finns det två våningar, vedeldning och oljelampor för att belysa huset. Det är viktigt att komma ihåg att muminfamiljens förfäder bor bakom kakelugnen. (Kivi 1998, 43.) Utöver muminfamiljen finns det många som inte bor i hus. Bostäderna kan verkligen vara ganska originella. Snusmumriken bor i ett tält från vår till sen höst och Too-ticki som bor i muminfamiljens badhus med de osynliga näbbmössen.

7.4 Kultur

Till kultur räknas enligt Allardt (1985, 66) till exempel olika vanor, lagar, kunskaper och trosföreställningar. När man analyserar kulturer är traditioner speciellt viktiga element och det kommer fram också i Muminsamhället. Det är inte bara normer och värden som bygger samhället och kulturen utan det är också byggnader och liknande saker. Ett bra exempel på detta är bastun i Finland som har nästan en symbolisk ställning i den finska kulturen. Genom tiderna har människorna också haft materiella behov som kläder och mat. (Allardt 1985, 67–68.)

Det har påståtts att muminfamiljen lever ett ganska bohemiskt liv men trots det representerar de enligt Ahola (1989, 519) en ganska materialistisk och borgerlig livsstil. Det är sant att muminfamiljens liv påminner om livsstilen av många konstnärer speciellt i början av 1900-talet. Även om livet är ganska osäkert har familjen inga ekonomiska problem. Andra viktiga element som hör till det bohemiska livet är också tolerans och humor.

Märkvärdigt för livet i Mumindalen är att muminfigurer lever på sommaren men sover vintersömn från november till april. (Kivi 1998, 23.) Att sova under vintern är en tradition hos muminfamiljen för deras förfäder hade också gjort det. (Jansson 1957, 8). Märkvärdigt är att vintern är en mycket okänd företeelse för muminfamiljen. Mumintrölet som vaknar i mitten av vintern i *Trollvinter* tror att världen är död. Han säger: "Den här världen tillhör till någon annan som jag inte känner. Kanske Mårran. Den är inte gjord för mumintrölet att leva i." (Jansson 1957, 14). I jämförelse med vintern är sommaren full av ljus och varma dagar och de ljusa nätterna är bra för äventyr. (Kivi 1998, 23.)

7.5 Mat

Enligt Aejmelaeus (1994, 49) är muminvärlden framför allt vänlig mot barn när det gäller mat. Allt gott såsom godis och pannkakor är viktiga för barnen. Det är inget nytt att barnen tycker om söta saker. I Muminvärlden har allt detta beaktats. Tove Jansson beskriver på ett ganska detaljerat sätt alla de goda saker som muminfamiljen brukar äta. I *Muminrollet och den stora översvämningen* har snö förändrat sig till glass, gräs är socker och floderna limonad. I träden växer choklad och karameller.

Men när hon körde händerna i snön märkte han att det visst inte var snö utan glass. Och det gröna gräset som brast under hans fötter var gjort av fint spunnet socker. Kors och tvärs över ängarna rann bäckar i alla färger, skummande och porlande över guldsanden. ”Grön limonad!” skrek det lilla djuret som lutat sig ned för att dricka. (1991, 22).

Märkligt är att det ofta i muminböckerna är fråga om mat som barn tycker om såsom kakor, sylt, saft och pannkakor. Annars äter familjen ganska vanlig vardagsmat med potatis och fisk. När jag läste muminböckerna kom jag ofta att tänka på mat. Till exempel i *Pappan och havet* är familjen nästan utan mat men de verkar inte bry sig inte så mycket om saken. I jämförelse med människolivet är muminfigurerna ganska annorlunda. De behöver inte alltid äta, de kan inte svälta. De kan klara sig många dagar utan att äta eller med en liten bit av bröd eller fisk. I huvudsak äter familjen födoämnen som de kan få från naturen, havet eller trädgården. Sådana är till exempel äpplen, bär, svampar, potatis, morötter osv. Muminpappan lär ha också sitt eget tobaksland.

7.6 Befolkning

Det finns inga stora skillnader mellan de olika samhällsklasserna i Finland till skillnad från i några andra länder där till exempel ras och religion bestämmer individens status i samhället. Den finska befolkningen är mycket homogen inte bara när det gäller utseendet utan också språket. (Waris 1952, 22–23.) Muminsamhället är däremot mycket heterogent. Förutom muminfamiljen lever det olika slags homsor, knytt, hemuler, filifjonkor och skrutt i Mumindalen. Det sägs att namnet är ett förebud. De namn som Tove Jansson har gett sina figurer representerar också deras karaktär såsom hattifnattarna, krypet, Mymlan, Mårran, My,

Misan, Rådd-djuret, Sås-djuret, skruttet, Snorken och Ynk. (Kivi 1998, 49.) Det finns många figurer i Mumindalen vilkas utseende påminner om människornas. En av dem är naturligtvis Snusmumriken som är i motsats till muminfigurer klädd i dräkt med byxor och kängor. Andra typiska och också mänskliga drag för Snusmumriken är hans pipa och munharmonika. Ofta blir han också sedd med sitt tält och sin ryggsäck.

I *Småtrollen och den stora översvämningen* tycks majoriteten av figurerna likna mera djur än människor, till exempel Myrlejonet och den stora ormen. Myrlejonet är ursprungligen ett rovdjur som fångar myror genom att gräva gropar. Också Muminrollet och Muminmamman tycks på något sätt vara mera djur än i andra muminböckerna. Det kan också bero på det att de ser lite annorlunda ut och därför liknar mer djur. Muminrollet träffar också sin släkting, sjötrollet, om vilket det inte berättas någonting i andra muminböckerna. En annan sak som jag märkte var att muminfigurerna inte har några kläder i *Småtrollen och den stora översvämningen*. Trots att de inte liknar människorna har de mycket mänskliga drag. Sniff, till exempel, längtar efter allt glittrande och Muminrollet håller mamman i handen. Märkvärdigt är också att Muminmamman gråter i denna bok. I andra böcker presenteras hon som en stark moderlig figur och det var oväntat att hon flera gånger gråter i den första boken.

”Hej, hej!”, sa sjötrollet. ”Du ser ut som om du kunde vara en släkting.” ”Det vore ju trevligt”, skrek muminrollet artigt. (men han tänkte nog att det var på mycket långt håll, för muminroll är en mycket finare sort än sjötroll.) (Jansson 1997, 31.)

7.7 Samhällsklasser och yrken

Typiskt för det mänskliga samhället är att det är indelat i klasser. Enligt Allardt (1985, 28) har klassindelningen genom tiderna byggts på olika definitioner. Några exempel på sådana definitioner är bestämmanderätt i samhället, ägande av produktionsmedel, skillnader i inkomster, utbildning och så vidare. Yrket eller ställningen i yrket är ett av de mest centrala kriterierna för individens klasstillhörighet. Det är lätt att få tillförlitlig information om människornas yrke och på så sätt evaluera deras ställning i samhället. (Allardt, 1985, 113.) Waris (1948, 52) presenterar fyra klasser: arbetarklassen, bönderna, medelklassen och överskiktet av vilka medelklassen indelas i gammal och ny medelklass. Indelningen är från år 1948 men den visar en verklig och riktig beskrivning av det finska samhället.

I Muminvärlden har alla figurerna samma värde. Majoriteten av dem gör vad de vill alltså förverkligar sig själva men det finns också figurer som har någon slags yrke. Ett exempel på en figur som arbetar är hemulen som är ansvarig för lagligheten i Mumindalen. Det konstiga är just att man inte behöver arbeta i Muminvärlden. Mumindalen representerar det lyckliga samhället, den fredliga världen som är fri från begränsningar och regelbundenheter. Även om muminfamiljen inte arbetar finns det figurer i böckerna som har helt vanliga yrken såsom polis. Märkvärdigt är att de ofta beskrivs på ett sarkastiskt eller kritiskt sätt. (Ahola 1989, 519.)

7.8 Sociala värden

Allardt (1985, 48) konstaterar att en förutsägning för att känna till ett samhälle är att känna till dess sociala värden. Han presenterar i sin bok Morris värdeklassificering som består av tre dimensioner: dionysiska, prometeanska och buddistiska. Enligt honom kan alla kulturer placeras i någon av dessa tre grunddimensioner. Med dionysiska dimensioner menas människans vilja att njuta av livet och befrielse från olika behov, prometeanska dimensioner för sin del presenterar människans vilja att påverka världen medan buddistiska dimensioner har mera att göra med själva människan och hennes kontroll om sig själv. En kultur har ofta drag från alla de tre dimensionerna även om någon av dem kan vara mera dominerande än någon annan. (Allardt 1985, 48–49.)

I Muminvärlden vill nästan alla njuta av livet. Snusmumriken njuter av sin frihet och ensamhet. När hösten kommer vandrar Snusmumriken bort från Mumindalen för att söka tystnad. Han blir nöjd när han har lust att skapa en visa eller meta för en stund. Han har inga behov att ta hand om, han är en fri individ. Det är fråga om nästan samma sak när Muminpappan känner sig onödig och obehövlig i *Pappan och havet* och familjen eller när Muminpappan bestämmer att familjen ska segla till pappans fyrö ute på havet. Det är otroligt lätt för familjen att bara lämna dalen och söka sig mot det främmande. Även Muminmamman som känner sig så levande i dalen står bakom sin man även om hon funderar innan avfärden:

De hade antagligen haft det för bra. Så underligt, tänkte mamman bekymrat. Så underligt, att folk kan bli melankoliska och arga av att ha det bra. Men är det så, så är det också. Och då är det väl bäst att börja om från andra ändan. (Jansson 1980, 24.)

7.9 Sociala normer

Regler som människorna uppställer för varandra i samhället kallas sociala normer. Allardt (1985, 51) definierar en social norm genom att säga: ”En social norm kan i korthet definieras som en beteenderegler vilken upprätthålls med hot om straff.”. Det är inte möjligt att definiera en norm utan hot om straff. I de flesta samhällena leder ett brott mot normer till allvarliga konsekvenser. Om man avviker från normen är det klart att man måste bära ansvaret för det. Olika samhällen har olika slags straff. Såsom vi vet har några samhällen till och med dödstraff medan andra nöjer sig med fängelsedomar. Med andra ord varierar olika samhällens sätt att ta hand om brottslingar. Sociala normer eller regler ges oftast i skriftlig form vilket leder till att flesta människorna är medvetna om dem.

Enligt Laitinen (1997, 452) kan muminsamhället beskrivas som nyckfullt och öppet för allt. I motsats till människor har invånare i Mumindalen möjlighet att göra vad de vill utan att följa några regler eller lagar för de har inte sådana. I Muminvärlden är det möjligt att glömma alla vardagliga bekymmer och bara njuta av livet.

När det gäller sociala normer i Mumindalen har böckernas bifigurer större roll än själva muminfamiljen. Enligt Orlov (1993, 26) är det just de här bifigurerna som i själva verket gör kontrasten mellan muminfamiljens levnadssätt och vardagslivets normer. Det verkar som om bipersonerna representerar det som Orlov kallar ”lagreglerad verklighet och mot vilken muminlivet är en glad protest”. Man måste verkligen anstränga sig för att kunna se skillnaden. I *Trollkarlens hatt* behandlas ett mål om rätten där Snorken är domare och bestämmer vem som har större rätt till kungsrubinen. Orlov (1993, 27) förklarar lite mera:

Den ideala rättvisan grundar sig sålunda på en oskriven förborgad lag som anpassas efter individens ärlighet i uppsåt och känsla, uppskattad i enlighet med mumin-sinnets lefulla laglöshet.

Muminvärlden är en till största delen laglös värld. Frågan om lag och laglöshet tas upp också i *Farlig midsommar*. Även om Mumindalen är ett mycket fridfullt ställe har Snusmumriken fiende, nämligen parkvakten. Snusmumriken som har gjort sabotage mot hemulen som är parkvakt. När Snusmumriken bestämmer sig att fly är det den lilla hemulen som tar på sig Snusmumrikens straff. Man verkar tänka i boken att Snusmumriken har någon slags moralisk rätt att fly för han tänker att han har handlat rätt.

7.10 Sociala roller

Samhället ger en massa regler och förväntningar för människornas likformiga beteende. Varje person har sin sociala roll i samhället, en roll som grundar sig på hans eller hennes ställning eller uppgift i samhället. En och samma person kan ha olika roller och därför uppstår det konflikter mellan de olika förväntningar som är riktade mot henne till exempel hemifrån och från arbetsplats. En annan orsak för rollkonflikter är enligt Allardt (1985, 53) olika förväntningar för personer i en och samma ställning. Människorna har inte bara olika roller i samhället utan det måste också finnas andra människor med kompletterande roller. Det viktigaste för personerna är att de kan betrakta sig själva och sin roll från en viss distans.

En viktig och central del av samhällets strukturanalys är makten som enligt Allardt (1985, 104) förekommer i alla mänskliga relationer från små familjer till stora samhällsgrupper. Det har alltid funnits personer eller grupper av människor som har och använder makten i samhället. Det är klart att Muminmamman håller makten i muminfamiljen. Det är hon som är familjens överhuvud trots Muminpappans flera försök att ta makten. Muminmamman är mycket beslutsam när det gäller moral och barnuppfostran. Andra medlemmar i familjen märker inte ens mammans uppfostringsarbete. Det är konstigt att Muminmamman aldrig är trött. Ett problem som många mödrar måste stöta på idag är trötthet. Det är inte alls lätt att ta hand om en ganska stor familj och att alltid vara vänlig mot alla. Muminmamman är det perfekta huvudet i muminhuset. Inget kan förändra denna bild. (Vaijärvi 1991, 17.) I *Pappan och havet* är det Muminpappan som ska ta hand om allting och bära ansvaret. Maktbytet är mycket betydelsefullt och för första gången känner mamman att hon inte är sig själv.

I muminböckerna är det inte så viktigt om man är en kvinna eller en man men i *Sent i november* betraktas dessa könsroller närmare. De är fråga om figurer (Filifjonkan, Hemulen,

Mymlan, Onkelskruttet, homsan Toft och Snunsmumriken) som påminner mycket om människor. Dessa figurer har allt mer mänskliga särdrag; Filifjonkan som äntligen tar rollen av mamman och Hemulen som vill bli pappan i det tomma muminhuset. Det är Hemulen som delar arbetet kring huset för kvinnor och män:

Snunsmumriken frågade: Har ni ätit middag? Vi kan inte, svarade hemulen. Vi kan inte komma överens om vem som ska diska. Homsan, sa Filifjonkan. Nej, inte Homsan, sa hemulen. Han hjälper mig lite i trädgården. Det är Filifjonkan och Mymlan som ska hushålla för de är fruntimmer, va? Har jag inte rätt? Jag lagar kaffe och gör det trevligt. Och Onkelskruttet är så gammal att jag låter honom göra vad han vill. (Jansson 1970, 57.)

Också i *Småtrollen och den stora översvämningen* har rollerna bytts. Det är Muminmamman och Muminrollet som slutligen räddar Muminpappan. Pappan är inte ens sorgset om att han har varit borta. Det finns figurer i Mumindalen som ganska tydligt varken är feminina eller maskulina. Ändå saknar Muminrollet och hans vän kännetecken för kön. Även om Muminrollets relation till andra figurer är huvudsakligen vänlig är det möjligt att märka erotiska inslag till exempel när han blir intresserad av sjöhästarna i *Pappan och havet*.

7.11 Sociala system och sociala grupper

Ett socialt system uppstår när människorna lever i interaktion med varandra. Människorna i ett sådant system kan bygga sociala grupper där ett viktigt element naturligtvis är samhörighet. Sociala grupper kan indelas i undergrupper av vilka de vanligaste typerna är *primär-* och *sekundärgrupper*. När det är frågan om primärgrupper är kontakten mellan medlemmar mycket direkt och personlig, den kan också beskrivas som kontakt ansikte mot ansikte. Primärgruppen är den grupp där barnen föds och typiskt för den är också en stark samhörighetskänsla. (Allardt 1985, 58.)

Den viktigaste och mest centrala gruppen i Mumindalen är naturligtvis muminfamiljen. I den första muminboken *Muminrollet och den stora översvämningen* förenas familjen. Jag tycker att alla element, såsom katastrofer och äventyr, inte bara skapar livet i Mumindalen utan också förenar familjemedlemmar. Muminfamiljen uppträder i nästan alla muminböckerna och det är bara perspektivet som förändras. På samma sätt som Mumindalen är en dröm om det

lyckliga samhället är också muminfamiljen en dröm om den harmoniska och lyckliga familjen. Det är viktigt att komma ihåg att muminfamiljen består av Muminmamman, Muminpappan, Muminrollet och Lilla My, som är adopterad.

I verkligheten hör individerna till flera olika grupper; till exempel är en individ medlem i sin familj och har regional grupptillhörighet till sin hemtrakt, yrkesgrupp osv. Vanligtvis är identifikationen med någon av dessa grupper starkare än andra. Denna grupp kallas individens referensgrupp inom vilken han också blir accepterad. Den här referensgruppen har en stor roll i individens liv för det är identifikation med denna grupp och dess medlemmar som formar hans sociala identitet. Eftersom människorna står i en nära kontakt med varandra bildar de ett så kallat socialt nätverk som fungerar som ett system att förmedla information och normer. (Allardt 1985, 59, 76.)

I Mumindalen är det mera fråga om olika typer. Såsom konstaterats finns det olika homsor, filifjonkor, hemuler, knytt, snorken osv. Många av böckernas figurer representeras som individer som till exempel Snusmumriken, Too-ticki och Homsan. De har ingen familj. Å andra sidan finns det få figurer som bildar en familj men är dock kanske släkt med någon annan. Typiskt för muminfamilj är att den växer och växer tills den blir ett slags storfamilj. Enligt Westin (1988, 108) betyder begreppet familj i Mumindalen mera är figurer i muminhuset. Släktförhållandena är inte helt enkla i muminböckerna och det finns oväntade släktskapsband t. ex. mellan Snusmumriken och Lilla My som verkligen är syskon. I Mumindalen känns varje figur av sina egenskaper och karaktärsdrag. Märkvärdigt är också att tack vare det stora antalet figurerna försvinner vissa figurerna och majoriteten av dem förändras genom böckerna. (Westin 1988, 108-110).

7.12 Sociala institutioner

Staten bildas av dem som håller makten inom ett visst område eller samhälle. Staten är också den sociala institution som har ensamrätten att använda våld.

Det finns inga sociala institutioner i Mumindalen. Det finns ingen skola eller andra institutioner. Man får helt enkelt göra som man vill. Jag tycker att det är svårt att förstå att det

inte finns skolor i Mumindalen. Muminböckerna är dock skrivna både för barn men det måste ha någonting att göra med fri uppfostran och det lite bohemiska samhället. De behöver inte sådana, livet är möjligt utan sociala institutioner och i själva verket är det mycket roligare så. Muminböckerna berättar inte om vårt samhälle eller vår verklighet utan författaren har helt och hållet omskapat livet i Mumindalen. Mumindalen är en dröm om det paradisiska, något som verkligen inte kunde existera. Mumindalen representerar det lyckliga samhället och den fredliga världen.

7.13 Natur

Människornas inställning till naturen har förändrats genom åren. Tidigare var det naturen, jordbruket och skogen som gav människans utkomst. Efter industrialiseringen förändrades människans förhållande till naturen. (Allardt, 1985, 71.)

Naturen är mycket viktig för figurerna i Mumindalen. Händelserna äger rum oftare utomhus än inne i huset. Havet och öarna är speciellt betydelsefulla för muminfamiljen vilket tydligen beror på författarens förhållande till havet och skärgården. Kartorna saknas i de två första böckerna *Småtrollen* och *Kometjakten*, och inte heller i *Muminpappans Bravader* finns några kartor. Kartorna som finns i de andra böcker visar Mumindalen som ligger nära havet och bortom Mumindalen ligger Ensliga Bergen. (Kivi 1998, 22–26; Westin 1988, 104.) Det är också värt att noteras att figurerna i Mumindalen vet hur man kan leva i balans med naturen. De plockar bär och svampar, fiskar och seglar. Många figurer äger inte ett hus utan de bor i naturen.

Floden är ett mycket viktigt tema i många muminböcker. Till exempel är floden i *Trollvinter* en av de symbolerna som representerar den nya världen, den som Muminrollet inte känner. Floden är inte densamma som den var på sommaren när Muminrollet satt där med Snusmumriken och metade. Enligt Hollander har floden blivit svart och likgiltig (1983, 28).

Skogen som miljö är också representerad i muminböcker. Muminfigurerna vandrar ofta i skogen men det är havet som är verkligen viktigt för dem. I de första fyra muminböckerna har skogen beskrivits som en tropikskog men sedan förändrar sig landskapet till mera nordiskt. I

Pappan och havet framkommer Muminrollets relation med skogen. Muminrollet hittar en glänta i skogen som han tycker om.

Medan trollet kröp, längre och längre in, försvann den otäcka känslan av att vara instängd. Han kände sig bara skyddad och gömd i det kyliga mörkret, han var ett litet djur som hade gömt sig och ville vara ifred. Med ens hörde han havet igen, solskenet kom varmt och bländade emot honom. Muminrollet hade kommit ut på en glänta mitt inne i snåret. (Jansson 1980, 63.)

Öarna är särskilt viktiga för muminfamiljen. Enligt Westin (1988, 114) är öarna ett vanligt paradiskt element i barnlitteraturen. I mumimböckerna är öar platser där det händer äventyr: hatifnattarnas ö i Trollkarlens hatt och ön med fyren i *Pappan och havet*. Muminpappan tycker i *Pappan och havet* att han har ett speciellt förhållande med havet. Han gör allt han kan för att förstå havet även om hans hav ibland tycks vara litet elakt. Enligt Kivi (2000, 20) innefattar mumimböckerna också så kallade trygghetsöar som grottan, teatern i *Farlig midsommar* och muminhuset. Grottan i *Kometen kommer* ger skydd för Muminrollet och hans vänner om kometen skulle komma i Mumindalen.

7.14 Familj

Allardt (1985, 182–184) definierar begreppet familj genom att konstatera att familjen har åtminstone två vuxna medlemmar av olika kön som får barn. Alla mänskliga kulturer förutsätter att föräldrarna måste vårda och uppfostra sina barn. Tidigare var kärnfamiljen den vanligaste typen av familjer i industrisamhällen men nuförtiden finns det många olika typer av familjer. En orsak till detta faktum är att äktenskapet har förlorat sin ställning i samhället och antalet samboende utan äktenskap ökat. Skilsmässorna har inte heller någonsin varit så vanliga som nu. Vartannat äktenskap slutar i en skilsmässa. Familjemedlemmarnas relationer har också förändrats starkt genom åren. Nuförtiden kan kvinnan även vara den som arbetar och mannen tar hand om barnen och hemmet. Familjens traditionella uppgift var i början att föda barn. I Finland såsom i de flesta europeiska länderna har nativitet dock minskat under de senaste åren.

Familjesammanhållning är ett centralt tema i muminböcker. Det är inte bara familjen som är viktig utan också släktet. I *Trollvinter* släpper Muminrollet sin egen förfader ur garderoben i

badhuset. Först tycker Muminrollet att det är ett misstag och att han inte kan vara släkt med ett sådant litet troll men efter en stund är han mycket stolt över sin förfader och behandlar honom med stor respekt. (Jansson 1957, 63–65.)

7.15 Ekonomi

Det är mycket klart för människorna att man måste arbeta för att kunna tjäna pengar. I dagens industrisamhälle är arbetet en ganska konkret faktor när det gäller en persons levnadsnivå. Ett annat typiskt drag för dagens samhälle är att den inte kan erbjuda arbetsplatser åt alla människor. (Allardt, 1985, 194.) Det som dagens arbetsmarknad kan erbjuda är osäkerhet och oplanerade arbetsförhållanden.

Muminfigurerna arbetar inte, de äger till exempel huset. De måste alltså ha någon slags osynlig förmögenhet för att kunna leva. (Ahola 1989, 519.) Ahola påstår att livet i Mumindalen liknar ganska mycket konstnärslivet i början av 1900-talet. Även om livet var osäkert var det ännu på något sätt skyddat åtminstone när det gällde ekonomi. Muminmamman verkar till exempel vara den perfekta modern som tar hand om alla barn men hur många gånger får man läsa om mamman som arbetar? Det är mer fråga om förberedelser och pysslande än att hon verkligen arbetar. (Ahola 1989, 524.) De flesta människorna idag skulle inte kunna föreställa sig sitt liv utan arbete. För många finländare är arbetet den faktor som överhuvudtaget gör livet möjligt.

7.16 Välfärdsstat

Statens roll är att ta ansvar för medborgarnas välfärd. Andra uppgifter som hör till staten är enligt Jokinen (2002, 113) bland annat barnomsorg och annat vårdarbete, utbildning och hälsovård.

I det här avseendet skiljer muminsamhället från det finska välfärdssamhället. Även om allting syns vara bra i Mumindalen så förhåller det sig inte alltid så. I *Trollvinter* kommer en liten hund Ynk till Mumindalen och påstår att maten är slut i dalarna längre borta. (Jansson 1957, 71.) Det här påståendet berättar inte bara om det att det finns liv utanför Mumindalen utan att

man också kan ha ganska besvärliga svårigheter. Muminfamiljen och andra figurer i dalen är mycket beroende av naturen när det gäller mat. I mitten av vintern var situationen den att det var mycket svårt att hitta någonting att äta. Dessutom kom det allt mera folk till Mumindalen för de hade hört om Muminmammans syltkällare och Muminrollet är nästan tvunget att låta dem äta. Resultatet är att dalen är full av folk som kom för att äta sylt. Till slut blir det vår och folket hittar sin väg hem.

7.17 Identitet

Frågan om identitet är ett mycket centralt tema i muminböcker. Figurerna i mumindalen är i kontinuerlig förändring. Dag efter dag försöker de finna de bästa modellerna för ett bra liv. De har olika roller men samtidigt bryter de sina vanliga roller och söker sig själva och sin ställning i världen. (Niemi 1993, 23). Orlov (1998, 28) påpekar att muminfigurerna till exempel går igenom ett identitetssökande när de försöker anpassa sig till sitt nya liv i en ny miljö på teatern dit de flyttade i *Farlig midsommar*. Teatern är en perfekt plats för att lära sig känna sig själv och andra bättre. Man får också spela andra roller än bara det egna jaget.

Alla figurerna i mumindalen verkar gå igenom olika slags identitetskriser. Speciellt har Muminpappan svårt att uppfatta vem han verkligen är. Å ena sidan är han fiskare, ibland är han en äventyrlig vetenskapsman men å andra sidan är han framför allt pappa till sin son Muminrollet. Muminpappan varierar mellan olika roller innan han uppfattar att han identifierar sig själv med flera olika grupper vilka inte utesluter varandra. Fortfarande finns det alltid en slags distans när det gäller Muminpappan och hans inre värld. (Orlov 1993, 32). Det finns även figurer i Mumindalen vilka är osynliga, eller man borde säga att de har blivit osynliga. Såsom Too-ticki påstår är de så blyga att de har blivit osynliga. (Jansson 1957, 24.) Enligt Toijer-Nilsson (1984, 118) är det fråga om ett själstillstånd. Många figurer i Mumindalen känner sig så starkt utomstående att de upplever sig som osynliga. De lever utan att kommunicera med någon och i några fall har de inte ens språket kvar. Man kan säga att de helt och hållet har förlorat sin identitet. Alla levande personer har ett namn och om man inte har ett namn kan man inte vara en verklig person. Toijer-Nilsson (1984, 118–120) definierar begreppet på det här sättet:

Namnet kan vara både för lätt och för tungt för en människa att bära. Och en böja är det alltid. Det kan tugöra en farlig lockelse eller bidra till att skapa självförakt. Det egna namnet kan bli en myt som man faller offer för.

Det kan splittra karaktären och bestämma ens öde. I *Sent i november* har onkelskruttet inget namn, han har glömt vad han heter. Onkelskruttet upplever sin namnlöshet som en befrielse. Han är redan så gammal att han inte längre behöver vara någon speciell person. (Toijer-Nilsson 1984, 118–120.)

Identitetsbegreppet är mycket viktigt i muminböckerna. Frågan om identitet kommer fram t.ex. i *Farlig midsommar* där muminfamiljen har förlorat sitt hem till floden och flyttat in på en teater. Familjen vet inte att det är en teater utan de fortsätter att bete sig som om de var i muminhuset. Det här lyckas inte så bra och så småningom måste alla familjemedlemmar rätta sig efter det omgivande rummet. Men det räcker inte bara med det utan alla måste också söka sig själva, sitt inre. Också i *Trollvinter* måste Muminrollet anpassa sig i en okänd miljö. I denna bok är det inte bara Muminrollet som har problem med sin identitet utan också t. ex. hunden Ynk som vill vara en varg. Han tror att vargarna är hans bröder och vill följa dem tills han förstår att han inte ha något gemensamt med vargar. (Orlov 1993, 28–29.)

7.18 Personliga kriser och inre utveckling

Alla individer i Mumindalen går igenom sin personliga kris. Alla personerna utvecklas och genomgår olika utvecklingsfaser i böckerna och det finns inte personer som redan är färdiga figurer. Alla har inte bara sina personliga egenskaper utan också sina problem. Muminmamman, Muminpappan och Muminrollet genomgår var sin personliga kris. Ganska typiskt för muminböckerna är att de olika individerna måste klara av sina problem ensam på var sitt håll.

I *Trollvinter* genomgår Muminrollet en inre utveckling. Han stöter på problem och måste överträffa sig själv och bära ansvaret för sitt liv. Det är inte möjligt för Muminrollet att vända sig till mamman eller någon annan såsom han tidigare hade gjort. Detta syns till exempel när Muminrollet måste klara sig i snöstormen. *Pappan och havet* handlar om identitetsproblematik. Var och en av familjemedlemmarna har sin egen kris. Muminpappan

vill ha förändring i sitt liv, Mumintrollet vill bli självständigt och Muminmamman försöker komma över sin längtan hem till dalen. Det är mycket svårt för Muminpappan att förstå att de andra familjemedlemmarna kan klara sig utan honom. Pappans dröm blir verklighet när familjen lyckas hitta fyrön. Pappan är genast lycklig och tycker att han är ansvarig för alla nu.

Nu ska vi ta det alldeles lugnt, sa pappan upphetsad. Dethär ska jag sköta om. Allt måste organiseras rätt från början. Först båten. Båten är alltid det viktigaste... Håll dig bara stilla och ta det lugnt. Mamman satte sig undergivet igen och försökte att inte vara i vägen för seglet som kom ner och bommen som åkte hit och dit medan pappan klättrade omkring i båten och organiserade. (Pappan och havet 1980, 32.)

Muminmamman accepterar allt det men hon är tydligen ledsen och saknar hem och sin trädgård. Hon börjar till och med måla en trädgård för sig själv på fyrens väggar. I *Pappan och havet* har alla familjemedlemmarna sina egna mål; Muminpappan vill undersöka sin ö och havet, mamman är intresserad av att skapa en trädgård för sig själv och Mumintrollet hittar sin egen glänta att bo i. Med andra ord tappar familjen kontakten med varandra. Muminfamiljen har alltid varit en ganska traditionell familj med en känsla av samhörighet men i denna bok förändras situationen för första gången (Jones 1984, 84). Muminmamman är den som märker att familjen har börjat delas. Hennes förslag om en utfärd är ett försök att samla familjen igen. Alla familjemedlemmarna utom Lilla My lever i sina egna världar. Enligt Jones (1984, 90) handlar *Pappan och havet* om Muminpappans försök att göra sina drömmar till verklighet. Allt på ön går inte såsom han hade planerat och det kan sägas att Pappan misslyckas och förlorar kontakten med sin familj. I slutet av boken har familjens känsla av samhörighet återuppstått. Alla har genomgått sina nödvändiga erfarenheter. Pappan tänker inte mera på sina orealistiska drömmar, Mamman har till sist anpassat sig till sin nya miljö och Mumintrollet har blivit yngling.

I *Sent i november* finns det inga muminfigurer. Det är en roman om dem som samlas i det tomma muminhuset, alltså Filifjonkan, hemulen, Mymlan, Onkelskruttet och den lilla homsan Toft. De här figurerna försöker leva och bo med varandra så bra de kan. Deras personlighet förändras under inflytande av varandra. I denna bok liknar varelserna mer människor än i någon annan muminbok som jag hade valt för analysen. Till exempel påminner Filifjonkan mycket om en typisk medelålders kvinna med sin tvångstanke om att städa.

I denna bok är det fråga om fem olika varelser som alla har levt i sina egna särskilda världar utan att ha någon kontakt med varandra. Detta kan ses också i dagens samhälle. Det finns individer som vill leva ensam och vara ifred så att säga. Typer som gör på samma sätt som Snusmumriken och ge ser av på sina vandringar. Enligt (Jones 1984) vill alla figurer i början göra sakerna på sitt eget vis och förverkliga sitt innersta väsen. Det gamla Onkelskruttet tror att de andra roar sig utan att berätta honom, Filifjonkan tycker att huset borde städas och Snunsmumriken vill vara ifred. Alla figurerna genomgår en förändring, Filifjonkan är den som förändras grundligast.

8 TYPISKA DRAG I MUMINSAMHÄLLET

8.1 Verklighet och fantasi

Även om Muminböckerna handlar om växelspelet mellan verklighet och fantasi presenterar de enligt Toijer-Nilsson (1981, 139) en egen genre för i Mumin-världen är det mera frågan om människornas värld i en fantasivärld. Även om denna dal på ytan ofta ses som en paradisk plats finns det också andra element i böckerna. Muminvärlden verkar vara ett paradisk, ett mycket lyckligt stället där alla är lyckliga. Är det verkligen så? Det finns så mycket att förändra i vår mänskliga värld och tyvärr är det inte heller alltid solen som skiner i Mumindalen. Det finns tecken som berättar att alla inte är så lyckliga, t.ex. det finns figurer, om vilka man aldrig pratar eller till vilka man aldrig pratar. Dessutom finns det figurer som växer inte, deras del är att stanna som barn hela sitt liv.

Enligt Westin (1988, 126) är sökandet efter den försvunna muminpappan i *Småtrollen och den stora översvämningen* ett ganska vanligt barnlitterärt motiv. I många barnböcker finns det pappor som är försvunna som till exempel i Astrid Lindgrens Pippi-böcker. Egentligen är Mumintrollets och hans mammas resa ett försök att hitta något ställe att bo på. Boken har ett mycket lyckligt slut när familjen återförenas och familjen hittar sitt hus och bosätter sig i Mumindalen. Enligt Westin är det här mönstret mycket typiskt för barnböcker: "en vandring, ett sökande, olika äventyr och en lycklig hemkomst". (Westin 1988, 126).

8.2 Om att drömma

Det är naturligt att man drömmer, det gör både människor och figurer i Mumindalen. Mumintrollet drömmer mycket. Han skulle vilja vara stark och orädd men för att vara det är han alldeles för känslig och sensitiv. En figur som lever för att drömma är Muminpappan. I *Pappan och havet* drömmer pappan om en ensam ö med en fyr mitt ute på havet. Han tror så mycket på sina drömmar att hela familjen seglar iväg för att hitta pappans ö. Det handlar om det sagolika i boken för i den verkliga världen skulle inte många vara så galna att de verkligen skulle försöka hitta ön. Men i Mumindalen är allt möjligt och hela familjen står bakom pappan. Meningen är att hela familjen ska börja alldeles från början och nu är det Muminpappan som ska ta hand om alla och beskydda dem. (Jansson 1980, 24.)

8.3 Det lyckliga samhället

Enligt Westin (1988, 112) kan Mumindalen ses som en metafor för drömmen om det lyckliga samhället. Tove Jansson tillsammans med Atos Wirtanen hade i verkligheten en tanke om att starta en konstnärskoloni. Kolonin skulle ha representerat inte bara det lyckliga utan också det fredliga samhälle de ville leva i. Åtminstone barn tycks vara lyckliga i Mumindalen eftersom de får göra vad de vill. Tidigare har jag nämnt att de får äta nästan vad de vill men de får också göra nästan vad som helst. Till exempel Lilla My som säger i *Pappan och havet*: ”Jag tänker sova utomhus. Utan säng alltså. Sängar är fåniga.”

Alla figurer som lever i Mumindalen eller lite längre borta tycker att Mumindalen är ett lyckligt ställe. Dalen kan ses som en ouppnåelig drömbild i jämförelse med det finska samhället. Hemulen byter upp sina vanliga vardagsrutiner och söker sig till Mumindalen.

Hemulen mindes Mumindalen. Det var förskräckligt länge sen han hade varit där men en ska kom han ihåg alldeles tydligt. Det var södra gästrummet och hur trevligt det brukar vara att vakna om mornarna. Fönstret stod öppet och en mild sommarvind lyfte den vita gardinen, fönsterhaken slog helt sakta i vinden...Och flugan som dunsade i taket. Och att det inte var bråttom. Kaffet stod och väntade på verandan, allt skulle ordna sig, allting var enkelt och gick av sig självt. (Jansson 1970,27.)

I Mumindalen märker Hemulen att det inte är så lätt som han hade trott. Den drömvärld som Hemulen har skapat motsvarar inte verkligheten. Men alla de figurer som söker sig till Mumindalen har en orsak för detta. De söker den trygghet, värme och gästfrihet som muminfamiljen representerar. (Jones 1984, 100.) Muminhuset är föremål för drömmar och längtan. I *Sent i november* är Mumindalen den plats där de olika figurerna som kommer till det tomma huset vill förändra sitt liv. Samma sak händer med människorna. Många av oss lämnar sitt hem för att söka sig till ett något annat ställe där livet kanske skulle vara lite lättare och bättre men ännu är figurernas bild om Mumindalen lite för orealistisk. I många muminböcker är det fråga om flykter, att rymma hemifrån. Det kan antingen vara muminfamiljen eller någon annan varelse som bestämmer att börja förbereda en flykt. För mig känns det så konstigt. Om de har det så bra varför vill de lämna allt och börja från början på något annat ställe.

I *Småtrollen och den stora översvämningen* möter Mumintrollet och Muminmamman en gammal herre som bjuder dem till ens trädgård. Enligt Westin (1988, 128) framstår detta solksnesland som ett falskt paradiset. Hans ”paradis” är mycket konstgjort men Mumintrollet och Sniff tycker om det i alla fall eftersom det är gjort av socker och sötsaker. I trädgården har man ingen frisk luft och även solen är av guldpaper. Men snart lämnar de den här världen och börjar söka det riktiga solskenet. (Westin 1988, 128–129).

8.4 Trygghet och skräck

Tryggheten är ett mycket viktigt tema i muminböckerna. Muminböckerna innehåller den grundtrygghet som barn vill ha. Den är först och främst personifierad i Muminmamman i motsats till Muminpappan som hittar ett äventyr bakom varje hörnet. Redan den första boken *Småtrollen och den stora översvämningen* presenterar den gemenskap och trygghet som står i medelpunkt i muminlivet. I alla muminböckerna finns det symbolik av ont och gott. I *Småtrollen och den stora översvämningen* representerar mörkret det onda och ljuset såsom de lysande jätteblommorna det goda. I denna bok är Muminmamman den figur som är ansvarig för trösten och tryggheten. I mörkret finns den stora ormen som företräder ondskan och är mycket hemsk. I *Småtrollen och den stora översvämningen* finns det också så kallade

sagohjälpare. En av dem är tulpanflickan Tulippa som lyckas rädda Muminrollets, Muminmammans och Sniffs liv. Tulippas kvinnlighet är också ett centralt motiv eftersom det inte finns något man till hands utan mamman och trollet få klara sig på egen hand. (Westin 1988, 128). Enligt Orlov (1993, 26) har muminhusets förebild varit en kakelugn där deras förfäder har bott. Kakelugnen står för värme och ljus och ofta samlas familjen och vännerna kring den. Ett exempel på muminhusets trygghet är att huset drar till sig mycket rädda och ensamma varelser som i *Sent i november*. Tryggheten är mycket viktig inte bara för muminfamiljen utan också för människorna. I detta avseende liknar muminfamiljen vår mänskliga familj.

Det viktigaste är balansen mellan trygghet och skräck. I några av Tove Janssons muminböcker kommer skräck i form av olika katastrofer såsom översvämning, komet eller farlig midsommar. Dessutom finns det skräckinjagande varelser såsom ormar och hatifnattar i muminberättelser. I detta sammanhang är det lätt att kombinera människorna med muminfigurer. Rädslan för det okända är något mycket viktigt också i människolivet. I vårt samhälle förekommer det bara på ett annorlunda sätt. Vi är mera rädda om arbetslöshet eller sjukdom än verkliga naturkatastrofer. Vårt mänskliga samhälle håller på att förändras och naturkatastrofer såsom jordbävning och tsunami är allt vanligare såsom vi har sett. I muminböckerna förekommer trygghet ofta i form av något som man kan känna igen eller något som upprepas (Holländer 1983, 39) Muminmammans förekommer alltid med sin väska och muminfigurer bevarar sina runda figurer från den första boken till den sista. De här elementen som alltid är likadana skapar trygghet i muminböckerna. Muminböckerna är fulla av klassiska skräckelement såsom odjur och olika katastrofer men det finns också böcker där det skrämmande är det nya och annorlunda som till exempel i *Farliga midsommar*. Teatern skiljer sig grundligt från muminhuset.

Muminhuset representerar trygghet i muminböckerna. Till exempel kommer den återförenade familjen i *Småtrollen och den stora översvämningen* tillbaka till Mumindalen där även Muminpappans hus har strandat. Muminhuset står för trygghet och gemenskap. Muminfamiljens vägran att överge både dalen och huset uttrycker en stark tro på livet. I *Pappan och havet* tar fyren husets roll men ännu saknar till exempel Muminmammans hem till Mumindalen och huset där hon har sin fina trädgård. Det är klart att muminhuset är muminlivets medelpunkt i alla muminböcker. Också så kallade bifigurer i Mumindalen tycker om att besöka muminhuset:

Och på varje resa hade de hittat nya vänner och tagit dem med hem till mumindalen. Mumintrollets pappa och mamma tog emot alla deras bekantskaper lika lugnt, de flyttade bara in nya sängar och gjorde matbordet större. Så hade muminhuset blivit ett vimmelhus där man gjorde vad som föll en in och sällan bekymrade sig för morgondagen. Där hände visserligen uppskakande och förskräckliga saker ibland men ingen hann nånsin ha tråkigt (och det var ju en stor fördel). (Orlov 1993, 26)

8.5 Kärlek

I de flesta muminböcker betraktas förhållandet mellan Mumintrollet och Snorkfröken. Tove Jansson själv har sagt att deras förhållande bara är låtsasförälskelse. (Aejmelaeus 1994, 27.) I *Pappan och havet* är det fråga om Mumintrollet som får kontakt med helt andra varelser än vad han är van vid. Mumintrollet hittar en silverhästsko som en av sjöhästarna har tappat. En natt vaknar Mumintrollet och tycker att någon hade ropat på honom. Märkvärdigt är att Mumintrollet inte ens är rädd när han eventuellt får möta sjöhästarna. (Jansson 1980, 77–78.) Enligt Jones (1984, 86) är Mumintrollets intresse för sjöhästar av erotiska slag.

Medan Mumintrollet betraktade dem hände nånting lustigt som kanske var alldeles naturligt, han fick plötsligt för sig att han också var vacker, han kände sig lätt, lekfull och överlägsen. Han sprang ner på stranden och ropade: Ett sånt månsken! Och så varmt! Man kunde flyga! (Jansson 1980, 78–79.)

Mumintrollet blir mycket fascinerat av sjöhästarna som galopperar omkring på stranden. Mumintrollet går varje kväll till stranden för att se sjöhästarna även om de ibland skrattar åt honom.

8.6 Ensamhet och samhörighet

Ensamhet fungerar som grundelement i *Trollvinter*. De första muminböckerna kännetecknas av yttre spänning då dalen hotas av faror utifrån men de senare böckerna fokuserar på det inre planet, till personernas själsliv och inre utveckling, på relationerna mellan familjemedlemmarna och deras förhållande till den yttre miljön. Allt fokuseras på en individ,

Mumintrollet, som är vaknar i mitten av vintern och är helt ensam när hans familj fortsätter sin vintersömn. I *Trollvinter* är det just vintern som representerar inte bara kylan utan ensamheten.

Det finns ett speciellt förhållande mellan Mumintrollet och Muminmamman. I *Trollvinter* kan Mumintrollet få kontakt med sin mamma även om hon sover vintersömn. Mumintrollet är osäker inför allt det främmande och med hjälp av sin mamma och hennes råd klarar sig Mumintrollet genom vintern. Framför allt kan Mårran ses som en skugga av ensamhet. I *Pappan och havet* har familjen tänt lampan på verandan för första gången. Mårran märker värmen från lampan och dras till huset. Jag tycker att Mårran inte är ond utan hon är bara ensam. Det finns inte bevis på att hon någon gång har varit ond eller farlig. I själva verket är det ganska sorgligt att Mårran måste leva sitt liv i den totala ensamheten. Det är något som också vårt samhälle kan göra. Det är en annan sak om en individ själv bestämmer att han eller hon vill leva ett avskilt liv såsom till exempel Snusmumriken som går på sina resor när våren kommer men Mårran gör flera försök att hitta sällskap. När Mårran har kommit fram vid verandan tack vare den varma lampan förorsakar det en katastrof inne i muminhuset:

Därinne blev det lugna rummet fyllt av skrik och flaxande rörelse, stolarna föll, ljuset bars bort, på några ögonblick låg verandan i mörker. Alla hade räddat sig in i huset, någonstans längst in i dess hjärta av trygghet, där hade de gömt sig med sin lampa. (Jansson 1980,16.)

Det är Muminmamman som i denna bok har lite förståelse för Mårran och hon försöker förklara att Mårran bara är mycket kall och därför är alla rädda för honom. Dessutom finns det ingen som tycker om honom. (Jansson 1980, 16.)

Det finns många figurer i Mumindalen som behöver både frihet och ensamhet. Muminpappan och Snusmumriken är typiska exempel på detta. Båda har sitt gömda ställe dit de flyr om det känns så. Muminpappans nyfikenhet och hans stora äventyrlust drev honom ibland bort från familjen. Det är möjligt eftersom han och Muminmamman har pratat om frihet. I muminfamiljen är frihet något helt vanligt och varje medlem av familjen har sin möjlighet att söka sig själv. Familjemedlemmarna behöver inte vara oroliga för varandra. Både Muminpappan och Snusmumriken har alltid kommit tillbaka hem från sina äventyr, något som inte alltid händer i människovärlden.

8.7 Osäkerhet

Trollvinter handlar om osäkerhet. Denna osäkerhet kommer i form av den hemlighetsfulla och dramatiskt förändrade världen som Muminrollet möter när han vaknar i mitten av vintern. ”Dalen var inte grön längre, den var vit. Allt som rörde sig hade blivit orörligt. Alla levande ljud var borta. Allt kantigt hade blivit runt.” (Jansson 1981,13.) I *Trollvinter* träffar Muminrollet Too-ticki som tycker all denna osäkerhet är just det som lugnar honom. Han får Muminrollet att förstå den annorlunda årstiden och att lära sig av sina erfarenheter om vintern. Tidigare var Mumindalen beskrivits som ett sommarparadis, nu har Muminrollet förlorat den värld. Såsom Jones (1984, 64) skriver om Too-Tickis uppgift: ”Kanske är en av hennes huvuduppgifter rentav att *inte* servera honom svaren, utan låta honom fatta på egen hand att den verklighet som har varit hans inte är den ända verkligheten.”

8.8 Vänner

Det svåraste att leva upp till är kanske att ge frihet åt sin vän. Det måste Muminrollet uppleva varje gång när sommaren tar slut och hösten börjar. Ensam sitter trollet där med tårar i ögonen och ser hur Snusmumriken försvinner i skogen såsom han har gjort varje år. Trots det är Muminrollet glad över sin bästa vän och hör gärna när Snusmumriken spelar ”Alla små djur slår rosett på sin svans” när han går. (Toijer-Nilsson 1984, 134.) I Muminvärlden betyder vänskap både frihet och att det man ge rum åt varje person. Både människorna och figurerna i Mumindalen medger att man inte kan vara utan vänner. Vänner är det viktigaste i ens liv. Trots det finns det personer både i muminvärlden och i människovärlden som lever ensamma utan vänner. Det är viktigt att komma ihåg att vänskap såsom andra viktiga känslor måste vara ömsesidig. (Kivi 2000, 12–13.) Muminmamman är kanske den allra vänligaste i hela dalen. Hon bryr sig om alla och säger inte ett enda elakt ord till någon. Hon talar till och med för Mårran och försöker förklara andra familjemedlemmarna varför man inte behöver vara rädd för Mårran.

Relationen mellan Muminrollet och Mårran är ganska speciellt i *Pappan och havet*. Mårran kommer varje kväll till stranden för att se lyktan. Ett slags vänskap förekommer mellan Muminrollet och Mårran som börjar sjunga. Enligt Jones (1984) är Muminrollet först bara nyfiken på Mårran men senare är det också fråga om Muminrollets ansvarskänsla.

Mumintrollets attityd mot Mårran är mycket positivt och han ger honom mycket uppmärksamhet. Till slut vinner Mumintrollet Mårrans förtroende och hon vågar även dansa och sjunga. Jag tycker att Mumintrollets och Mårrans vänskap vill berätta för läsarna att ta hänsyn till olika varelser eller människor. Det är inte alltid lätt att komma någon nära men ofta är det värt att försöka. (Jones 1984, 96).

8.9 Tolerans

Enligt Rajalin (1984, 80) är tolerans ett av muminvärldens främsta kännetecken. Alla är välkomna i muminhuset oberoende av om de är starka och självständiga eller skygga och osäkra. I muminvärlden får alla vara sig själva. Det är självklart att man tar hand om och älskar alla. Allt i Mumindalen är mycket tolerant. Mumintrollet och andra barn får lära sig om världen i egen takt. I Muminfamiljen är det fråga om fri uppfostran, barnen får göra vad de vill. De får själva ta reda på sakerna och de får gå ut på farliga äventyr om de vill. Möjligheten att själva uppleva saker är mycket viktigt för muminföräldrarna. Kärleken och toleransen är de viktigaste uppfostringsmetoder Muminmamman och Muminpappan har.

8.10 Konstigheter

På något sätt är det möjligt att Mumindalen representerar ett bohemiskt konstnärssamhälle där helt egna vanor gäller. Nästan varje figur i Mumindalen har en någon mer eller mindre konstig vana. Muminpappan till exempel har sin magiska glaskula som tröstar honom när han är ledsen och sårad. Pappan använder glaskulan för att han kan iaktta sin familj. I kulan är familjemedlemmarna tillräckligt små att de enligt Muminpappan behöver hans beskydd.

Jag tycker att det är ganska konstigt att muminfamiljen så plötsligt bestämmer att de ska försöka hitta en ö. De har inget bevis på att ön faktiskt existerar. Efter de har hittat ön, är det ganska lätt för dem att bara ta någon annans hus (fyr i detta sammanhang) och bosätta sig där.

8.11 Egendom

Huset och alla de saker och föremål som muminfligurererna har är mycket viktiga för dem. Men inte så viktiga att de inte skulle kunna lämna dem för ett äventyr. Det finns inte så många människor som är villiga att lämna allt för ett äventyrs skull. Hur kan muminfamiljen vara säker på att deras hus står kvar när de kommer tillbaka hem från något av deras äventyr? Förhållandet till egendom varierar mellan muminfligurer och andra figurer i dalen. Det finns några figurer såsom hemulerna som måste ha allt klart och ordnat för att kunna leva ett lyckligt liv. Enligt Aejmelaeus (1994, 59) bryr de sig inte ens om katastrofer eftersom de inte hinner märka dem. De är så koncentrerade till sina egna saker och liv att de inte har tid för någonting annat.

9 SAMMANFATTNING

Warburton (1984) konstaterar att Tove Janssons böcker om muminfamiljen representerar hennes egen familjebakgrund. Här och var i muminfligurererna finns det bevis på att Jansson har lyckats maskera en hel del av sig själv och sin egen världsbild. (Warburton 1984, 359–362). Jag har tolkat muminfligurererna och de olika figurerernas livshållningar mot bakgrunden av min egen erfarenhet av både verkligheten och samhället. Det är inte så svårt att kategorisera de olika figurererna i Mumindalen. Hemulen representerar det institutionella, Snusmumriken står för frihet och Muminpappan för konstnärlighet. Märkvärdigt är att vi kan hitta alla dessa typer i vårt eget samhälle.

Tove Janssons muminfligurer öppnar sig för många olika tolkningar. Tove Jansson började sitt författarskap med element lämpliga för barn men under årens lopp förändrades muminfligurerernas innehåll så att det var intressant också för de vuxna läsarna. I mitt pro gradu-arbete har jag analyserat det mänskliga i muminsamhället och hur figurerernas liv i det paradisiska Mumindalen skiljer från vårt mänskliga samhälle. Jag tycker att de första muminfligurererna är mera skrivna för barn och småningom börjar författaren beskriva mera och mera mänskliga och problematiska situationer såsom ensamhet, alienation och trygghet i sina muminfligurer.

Berättelserna om muminfamiljen har fått innehåll ur Tove Janssons eget liv och personhistoria. I Mumindalen kan man se Finska viken med havet, vikar och öar, allt som var viktigt för författaren. Muminfigurerna har en varm mänsklighet vilket är en orsak att familjen är världsberömd. Jag blev intresserad av muminvärlden som barn men har inte förlorat intresset sedan. Som barn identifierade jag mig mest med Lilla My men under de åren har jag börjat tänka annorlunda om muminvärlden. Allt är faktiskt inte som det ser ut. Å ena sidan liknar Tove Janssons muminvärld mycket om vår mänskliga värld men å andra sidan innehåller muminböckerna flera element från det sagolika. Jag tycker att muminböckerna vill bibehålla den lyckokänsla man vill förknippa med barndomen.

De skulle ha varit möjligt att ta bara ett tema i muminböckerna och undersöka det men på det här sättet ger mitt pro gradu-arbete en helhetsbild om muminböckerna. Metoden har varit att låta böckerna tala för sig själva och via dem spåra en linje om livet med muminvärlden med anspelning på den värld jag lever i. Jag valde sex muminböcker för analys för att få en ganska omfattande bild av Tove Janssons cirka fyrtio års arbete. Det är inte svårt att förstå muminböckernas popularitet. Hennes muminfamilj representerar en tolerant och halvbohemisk livsinställning. Muminvärld är en paradisk värld men med sin spänning mellan trygghet och skräck attraherar den både barn och vuxna.

10 KÄLLOR

Primärlitteratur

Jansson, T. (1969). *Farlig midsommar*. Helsingfors: Holger Schildts Förlag.

Jansson, T. (1997). *Kometen kommer*. Helsingfors: Holger Schildts Förlag.

Jansson, T. (1965). *Pappan och havet*. Helsingfors: Holger Schildts Förlag.

Jansson, T. (1970). *Sent i november*. Helsingfors: Holger Schildts förlag.

Jansson, T. (1991). *Småtrollen och den stora översvämningen*. Helsingfors: Holger Schildts Förlag.

Jansson, T. (1957). *Trollvinter*. Helsingfors: Holger Schildts Förlag.

Sekundärlitteratur

Aejmelaeus, S. (1994). Kun lyhdyt syttyvät. *Tove Jansson ja muumimaailma*. Tampere: Suomen nuorisokirjallisuuden instituutin julkaisuja.

Ahola, S. (1989). Vieraana tällä tähdellä. Hedelmällistä muukalaisuutta- Tove Jansson. I M-L Nevala (red.) *Sain roolin johon en mahdu*. Keuruu: Otava, s. 518.

Allardt, E. (1985). *Sociologi: symbolmiljö, samhällsstruktur och institutioner*. Stockholm: Awe/Gebers.

Björk, C. (2003). *Tove Jansson mycket mer än Mumin*. Stockholm: Bilda Förlag.

- Gustafsson, B. (1992). *Stenåker och ängsmark. Erotiska motiv och homosexuella skildringar i Tove Janssons senare litteratur*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Holländer, T. (1983). *Från idyll till avidyll. Tove Janssons illustrationer till muminböckerna*. Tammerfors: Finlands Barnboksinstitut.
- Jokinen, K. (2002). *Suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: WSOY.
- Jones, W.G. (1984). *Vägen från Mumindalen. En bok om Tove Jansson författarskap*. Helsingfors: Schildts.
- Kivi, M. (2000). *Company and Solitude in the Moominvalley*. Tampere: Tampereen taidemuseon julkaisuja.
- Kivi, M. (1998). *Muumilaakso. Tarinoista museokokoelmaksi*. Tampere: Tampereen taidemuseon julkaisuja.
- Kivi, M. (2003). *Sagans öar*. Tammerfors: Tammerfors konstmuseum.
- Klingberg, G. (1980). *De främmande världarna i barn och ungdomslitteraturen*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Kurhela, V. (1996). Muumeista seuraleikkiin. Matkalla Tove Janssonin maailmaan. I Virpi Kurhela (red.) *Muumien taikaa. Tutkimusretkiä Tove Janssonin maailmaan*. Helsingfors: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Kåreland, L. & Werkmäster, B. (1994). *Livsvandring i tre akter. En analys av Tove Jansson bilderböcker Hur gick det sen? Vem ska trösta knyttet? Den farliga resan*. Uppsala: Hjelm Förlag.
- Laitinen, K. (1997). *Suomen kirjallisuuden historia*. Helsinki: Otava.
- Nettervik, I. (1994). *I barnbokens värld*. Malmö: Gleerups Förlag.

- Niemi, J. (1996). Muumeista seuraleikkiin. Matkalla Tove Janssonin maailmaan. I Virpi Kurhela (red.) *Muumien taikaa. Tutkimusretkiä Tove Janssonin maailmaan*. Helsingfors: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Niemi, J. (1993). Muumilaakson moderni maailma. Muumit aikuisten kirjallisuutena. *Onnimanni, 1/1993*, s. 20.
- Nikolajeva, M. (2000). *Barnlitteraturen efter krigen. Muminvärlden – sinnebild för det finlandssvenska*. I *Finlands svenska litteraturhistoria II*. Stockholm: Bokförlaget Atlantis.
- Orlov, J. (1993). Mumin on my mind. *Horisont, 40: 2-3*, s. 32.
- Rajalin, M. (1984). Finlandssvenska sagor, rim och ramsor. I M. Lehtonen & M. Rajalin (red.) *Barnlitteratur- Orientering och forskning. Barnboken i Finland förr och nu*. Stockholm: Rabén & Sjögren, s. 77.
- Rönnerstrand, T. (1996). Jungin arkkityypit. *Muumipappa ja meri*. I Virpi Kurhela (red.) *Muumien taikaa. Tutkimusretkiä Tove Janssonin maailmaan*. Helsingfors: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Salonen, K. (1983). Jansson, Tove. I Blinnikka V., Salonen K. & Vaijärvi K. (red.), *Barn- och ungdomsförfattare i Finland III*. Finlands Biblioteksforening, s. 27.
- Sarmavuori, K. (1994). Muumien taistelut hyrskyissä ja myrskyissä. *Tyyris Tyllerö, 3*, 31-35.
- Toijer-Nilsson, Y. (1984). Att ge ord åt känslor – om identitetskriser i ungdomsböcker. I V. Edström & K. Hallberg (red.) *Ungdomsboken. Värderingar och mönster*. Stockholm: Liber, s.113.
- Toijer-Nilsson, Y. (1981). *Fantasins underland. Myt och idé i den fantastiska berättelsen. ?*: EFS Förlaget.

Toijer-Nilsson, Y. (1984). Väsenskap i ungdomsböcker – hjältemod eller samtalsterapi? I V. Edström & K. Hallberg (red.) *Ungdomsboken. Värderingar och mönster*. Stockholm: Liber, s. 126.

Vaijärvi, K. (1991). Olen muumifriikki. *Tyyris Tyllerö, 1*, 17.

Warburton, T. (1984). *Åttio år finlandssvensk litteratur*. Helsingfors: Holger Schildts förlag.

Westin, B. (1988) *Familjen i dalen*. Stockholm: Bonniers.

Waris, H. (1948). *Suomalaisen yhteiskunnan rakenne*. Helsinki: Otava.

Ørjasæter, T. (1985). *Möte med... Tove Jansson*. Stockholm: AWE/Gebbers.